

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Španělsko a Španělé v povědomí českých středoškolských studentů
Případová studie Dvůr Králové nad Labem
Ivo Semerák

Diplomová práce
2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ivo SEMERÁK**
Osobní číslo: **H09680**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Španělsko a Španělé v povědomí českých středoškolských studentů. Případová studie město Pardubice.**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce bude založena na prostudované literatuře a zejména na terénním výzkumu, který bude zrealizován na vybraných středních školách města Pardubice. Základní osnova práce: 1.Úvod 2.Teoretická část 3.Metodologie 4.Praktická část - terénní výzkum 5.Závěr 6.Použitá literatura 7.Přílohy

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Beneš Vlastislav, Španělsko a Španělé, Praha 2002
Walterová Eliška, Úloha školy v rozvoji vzdělanosti, Brno 2004
Průcha Jan, Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů, Praha 1999
Ubierto Arteta, Dějiny Španělska, Praha 1995
Hendl Jan, Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace, Praha 2008
Strauss Anselm, Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie, Boskovice 1999

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Oldřich Kašpar, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2011

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. MgA. Tomáš Petráň, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

Ve Dvoře Králové nad Labem dne 14.6.2011

Ivo Semerák

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práci doc. PhDr. Oldřichu Kašparovi, CSc. za jeho odbornou pomoc, podporu, vstřícnost, cenné rady a připomínky, které mi poskytl během konzultací této práce.

Dále bych rád poděkoval zejména Mgr. Martině Kubíkové a PhDr. Ivo Rejchrtovi za jejich čas a pomoc při distribuci dotazníků. Můj dík patří též Aleši Kopeckému za cenné rady, podněty a pomoc. Děkuji také všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli údaje pro tuto práci.

ANOTACE

Cílem této práce je zjistit, jaké je mezi studenty středních škol ve Dvoře Králové nad Labem povědomí o Španělsku a španělské kultuře. Dále se práce zabývá problematikou stereotypů a předsudků a dále pak problematikou s nimi spojenou.

KLÍČOVÁ SLOVA

Španělsko – Španělé – kultura – stereotypy – Dvůr Králové nad Labem

TITLE

Spain and Spaniards in awareness Czech high school students. Case study Dvůr Králové nad Labem

ANNOTATION

The aim of this thesis is to find out, what awareness is among the students of high schools in Dvůr Králové nad Labem about Spain and Spanish culture. Further this thesis is dealing with problems of stereotypes and prejudices and further with problems connect with them.

KEYWORDS

Spain – Spaniards – culture – stereotypes – Dvůr Králové nad Labem

Obsah

ÚVOD	8
1 STRUČNÝ NÁSTIN ČESKO – ŠPANĚLSKÝCH VZTAHŮ	9
2 METODOLOGIE	12
2.1 FÁZE VÝZKUMU	12
2.2 REFLEXE JEDNOTLIVÝCH PROBLÉMŮ BĚHEM VÝZKUMU.....	14
2.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	16
2.4 POUŽITÉ METODY.....	16
3 TEORETICKÉ VYMEZENÍ POJMŮ STEREOTYP A PŘEDSUDEK	18
3.1 PŘEDSUDEKY.....	19
3.2 STEREOTYPY	20
3.3 VZNIK A ZÁNİK STEREOTYPŮ	21
3.4 MÉDIA A STEREOTYPY	24
3.4.1 <i>Stereotypy v reklamě</i>	26
3.5 IDENTITA	27
4 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	28
4.1 CESTOPISY.....	29
4.1.1 <i>Četli jste nějaký cestopis o Španělsku? Pokud ano, jak na vás zapůsobil.</i>	29
4.1.2 <i>Viděli jste nějaký dokumentární film o Španělsku? Jak vás zaujal?</i>	30
4.2 HISTORIE – POLITIKA	31
4.2.1 <i>Jak se jmenuje současný španělský král?</i>	31
4.2.2 <i>Kdo byl Francisco Franco?</i>	33
4.2.3 <i>ETA</i>	34
4.2.4 <i>Maur</i>	35
4.3 UMĚNÍ.....	37
4.3.1 <i>Jakou událost španělských dějin zachytil Pablo Picasso na plátně s názvem Guernica?</i>	38
4.3.2 <i>Jmenujte některé španělské umělce</i>	39
4.3.3 <i>Almodovar</i>	41
4.3.4 <i>Flamenco</i>	42
4.4 PŘÍSLOVÍ	43
4.4.1 <i>Jaký oblíbený český pokrm, jehož název se skládá ze dvou slov, v sobě zahrnuje přívlastek „španělský“?</i>	43
4.4.2 <i>Ve kterém českém přísloví se objevuje výraz „španělská vesnice“ a co to znamená?</i>	44
4.5 REÁLIE	46
4.5.1 <i>Toreador</i>	46
4.5.2 <i>Paella</i>	48
4.6 VÝZKUM STEREOTYPŮ	49
4.6.1 <i>Co se Vám vybaví, když se řekne Španěl?</i>	49
4.6.2 <i>Jakou máte představu o každodenním životě Španěla / -ky?</i>	51
4.6.3 <i>Sledujete španělské telenovely ano / ne? A proč? Co se Vám na nich líbí nebo nelíbí?</i>	52
4.6.4 <i>Ke kterému evropskému etniku mají Španělé podle Vás nejbližší? A proč?</i>	54
5 SHRUTÍ.....	55
ZÁVĚR	59
POUŽITÉ ZDROJE	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	65
PŘÍLOHY	66

Úvod

Účelem této práce je zjistit, jaké je povědomí studentů středních škol ve Dvoře Králové nad Labem o Španělsku a španělské kultuře. Dále pak, zda se u studentů projevují stereotypní tendence, popřípadě jakého charakteru.

Samotná práce je rozdělena do čtyř hlavních částí, které dále obsahují další podkapitoly. První část se věnuje metodologickému uchopení problematiky. Prostor je zde věnován jednotlivým fázím výzkumu, výzkumným otázkám až po použité metody. Druhá část obsahuje teoretické vymezení pojmů stereotyp a předsudek a dále se věnuje problematice s nimi spojené. Třetí část obsahuje analýzu dotazníkového šetření a poslední část se věnuje závěrům, které z práce vyplynuly.

Téma této práce navazuje na moji bakalářskou práci z roku 2009, která se touto tematikou zabývala také, a snažila se reflektovat povědomí o česko – španělských vztazích mezi studenty Univerzity Pardubice. Tyto vztahy mají dlouhou tradici, avšak v českém prostředí jim není věnován takový prostor, jako např. česko – německým či česko – polským vztahům. Tento problém se promítá i do malého množství publikací, které se česko – španělským vztahům věnují

1 Stručný nástin česko – španělských vztahů

Česko – španělské vztahy mají za sebou velmi dlouhou a zajímavou tradici. Jak píše Jiří Chalupa: „...v některých historických epochách se osudy českých zemí a Španělska, geograficky dvou velmi vzdálených oblastí, prořaly někdy až překvapivě intenzivním způsobem.“¹ Prvotní náznaky o vztahu těchto dvou zemí se objevují již v 10. stol., i když spíše kusého charakteru. Jedná se zejména o první historický popis Prahy od židovského kupce a velvyslance Cordóbského chalífy al-Hakama II., Ibrahíma ibn Jakúba. Ibn Jakúb popsal Prahu následovně: „ A co se týče země Bújislava, tedy její délka od města Frága až k městu Kráková, rovná se cestě tří týdnů a hraničí po celé délce se zemí Turků. Město Frága je vystavěno z kamene a vápna a je největším městem co do obchodu. Přicházejí sem z města Kráková Rusové a Slované se zbožím. A z krajin Turků muslimové, židé a Turci rovněž se zbožím a obchodními mincemi. Ti vyvážejí od nich otroky, cín a různé kožešiny...“²

Dalším významným prvkem, který ve 12.století silně spojoval naši zemi se Španělskem, byl kult sv. Jakuba (Santiago), kdy Češi podnikali s věřícími z celé Evropy náboženské poutě do katedrály v Santiagu de Compostella. Díky tomu se najde v zemi několik set kostelů zasvěcených právě svatému Jakubovi. V této době putovalo také velké množství českých studentů na univerzitu v Salamance, neboť Karlova univerzita byla postavena až o sto let později. Ta, když byla roku 1348 založena, byla silně ovlivněna uspořádáním, které panovalo právě na univerzitě v Salamance.

Dalším velmi důležitým obdobím pro česko – španělské vztahy je vláda rodu Lucemburků. V této době se na pražském dvoře vyskytovala celá řada astrologů, mezi nimiž nechyběli ani zástupci Španělska. V roce 1438 došlo k významné události, a to návštěvě Diega Valery, což byl španělský diplomat a cestovatel, který jako první po Ibrahímu ibn

¹ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd. Praha : Libri, 2005. 214 s. Stručné dějiny států; sv. 26. ISBN 80-7277-281-3.str. 188

² POLIŠENSKÝ, Josef. *Tisíciletá Praha očima cizinců*. 1. vyd. Praha : Academia, 1999. 229 s. ISBN 80-200-0783-0.str. 15

Jakúbovi píše o Čechách na základně vlastních zkušeností. O Praze se vyjádřil takto: „*Bez pochyby se mi zdá, že jsem většího města neviděl.*“³

Velmi důležitým obdobím pro celou Evropu bylo období husitských válek. Během tohoto období se stal zemským správcem Jiří z Poděbrad. Ten později, již jako král, podnikl cestu po evropských královských dvorech. Sám se cesty neúčastnil a místo něj byl vyslán jeho zeť Lev z Rožmitálu. V jeho početné družině byl i mladík Václav Šašek z Bírкова, který celou zaznamenával. Díky tomu, že družina zavítala i na Pyrenejský poloostrov, máme z pera Václava Šaška z Bírкова první popis Španělska a Portugalska. Viz Hrubeš.⁴

Pravděpodobně nejvýznamnějším obdobím pro česko – španělské vztahy bylo období 16. století, tedy nástupu Habsburků na český trůn. Vzhledem k tomu, že tato dynastie vládla také ve Španělsku vyplývá z toho logicky velmi silná fixace naší země na Pyrenejský poloostrov.

Později se v Čechách začíná utvářet tzv. španělská strana, jejíž členové pocházejí hlavně z rodů Pernštejnů či Lobkoviců, které jsou nějak spřízněny s významnými španělskými rody jako například Cortés, Mendoza či Cardoua. Viz též Kašpar v dodatku k Dějinám Španělska.⁵ Díky tomu se do prostředí českých zemí začaly vnášet nové prvky, které obohacovaly českou kulturu. Začala se nosit španělská móda, na dvoře byla zavedena přísná etiketa a korespondence mezi těmito rody byla vedena zásadně ve španělštině. Pravděpodobně nejzajímavějším příkladem spojení české a španělské strany byl sňatek Vratislava z Pernštejna s Marií Manrique de Lara, neboť ta si jako věno přinesla do Čech malou voskovou sošku, tzv. *Pražské Jezulátko* (El Niño Jesus), okolo kterého se později utvořil silný náboženský kult, který řád Karmelitánů, kteří sošku později spravovali, rozšířil do celého světa. Více o Pražském Jezulátku v práci Forbelského a Royta.⁶

³ POLIŠENSKÝ, Josef. *Tisíciletá Praha očima cizinců*. 1. vyd. Praha : Academia, 1999. 229 s. ISBN 80-200-0783-0. str. 16

⁴ HRUBEŠ, Jiří. *El Itinerario Checo más Antiguo de España y Portugal*. In IAP V. Praha, 1971. s. 69-82.

⁵ ARTETA, Antonio Ubierto, et al. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd. Praha : Lidové noviny, 2007. 915 s. ISBN 978-80-7106-836-5.

⁶ FORBELSKÝ, Josef, ROYT, Jan, HORYNA, Mojmír. *Pražské Jezulátko*. 1. vyd. Praha : Aventinum, 1992. 95 s. ISBN 80-7151-276-1 .

Velmi důležitým datem v českých dějinách je rok 1556, kdy byli do Prahy Ferdinandem I. povoláni Jezuité.

18. století znamená jistý úpadek španělského vlivu, který byl naopak nahrazen francouzským. Nicméně se i nadále španělský vliv udržoval prostřednictvím obchodu se španělskými koloniemi. 19. století je obdobím, kdy se česká společnost vrací k odkazu Španělska. Začínají se překládat klasická díla, Španělsko začínají navštěvovat intelektuálové a např. v roce 1900 byla na Univerzitě Karlově otevřena Hispánská studia. V této době začal fungovat tzv. Španělský kroužek (*Círculo Español de Praga*). Toto uskupení prakticky stálo za znovunavázáním česko – španělských styků. Kroužek pořádal přednášky, výstavy a seznamoval lidi s kulturou Španělska. Na konci 20. let 20. století se přejmenoval na Španělský a iberó – americký ústav s knihovnou čítající okolo 2000 svazků.

Další vývoj vztahů byl přerušen občanskou válkou ve Španělsku. Za zmínku stojí, že množství Čechů se vydávalo bojovat jako dobrovolníci. 60. léta opět vztahům přejí a roku 1967 bylo v Praze založeno Středisko iberó – amerických studií a dne 9. února 1977 došlo k vytvoření velvyslanectví. Dále došlo k uspořádání výstav, které mapovaly vzájemné česko – španělské vztahy např. v Madridu byla uspořádána výstava *Praha – srdce Evropy*. Jakýmsi dovršením novodobých česko – španělských vztahů byla oficiální návštěva španělského krále Juana Carlose I. v roce 1995. Viz Kašpar v dodatku k Dějinám Španělska .⁷

Posledním důkazem česko – španělských vztahů může být otevření Institutu Cervantes spolu s knihovnou Carlose Fuentese. „*Institut Cervantes v Praze byl slavnostně otevřen v září 2005 za přítomnosti španělského prince a princezny.*“⁸

⁷ ARTETA, Antonio Ubierto, et al. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd. Praha : Lidové noviny, 2007. 915 s. ISBN 978-80-7106-836-5.

⁸ *Praga.cervantes.es* [online]. 1991-2011 [cit. 2011-06-23]. Institut Cervantes v Praze. Dostupné z WWW: <http://praga.cervantes.es/cz/o_nas_spanelske_stredisko_cesky.htm>.

2 Metodologie

Sociální antropologie své poznatky, stejně jako jiné sociální vědy, staví na terénním výzkumu. Aby byl výzkum a poznatky z něj relevantní, je nutné zvolit správnou metodu výzkumu, díky níž získá badatel co nejpřesnější data či poznatky, které budou v rámci výzkumu relevantní. Jak píše Murphy: „Badatel tedy neprovádí terénní výzkum jenom proto, aby nashromáždil materiál pro svou doktorskou práci, ale aby se dobral podstaty sociálních faktů“.⁹ K dobrání se těchto sociálních faktů slouží interpretace získaných dat. Právě vhodné zvolení metodologických přístupů je klíčové pro správnou interpretaci.

V následujícím textu se pokusím popsat svoji výzkumnou práci, jednotlivé fáze výzkumu, využití metody či reflektovat jednotlivé problémy, které se objevily v průběhu výzkumu.

2.1 Fáze výzkumu

Své výzkumné snažení jsem rozdělil do několika etap. Tyto etapy na sebe plynule navazovaly a někdy se i vzájemně překrývaly. Během celého výzkumu probíhalo načítání odborné literatury a hledání jednotlivých zdrojů. Samotný výzkum jsem rozdělil na čtyři fáze – počáteční, přípravnou, sběr dat a realizace výzkumu a analýza a zpracování dat.

Počáteční fáze časově spadá do období přelomu prosince - ledna roku 2009/2010. V té době jsem si již zajistil vedoucího mé diplomové práce a začali jsme spolu probírat mnou navržená témata, kterými by se práce měla zabývat. Nakonec jsme zvolili volné pokračování výzkumu z bakalářské práce, kde jsem prováděl prakticky totožný výzkum mezi studenty Univerzity Pardubice. V této fázi také započalo hledání zdrojů, ze kterých bych ve své práci vycházel a podložil jimi teoretickou část. Šlo mi zejména o uchopení problematiky stereotypů, předsudků, jejich

⁹MURPHY, Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006. 268 s. ISBN 80-86429-25-3.str. 214

vzniku a zániku a okrajově pak také konceptu *my versus oni*. Mimo můj zájem nezůstaly ani zdroje týkající se samotného Španělska a jeho vztahů s Čechami, nicméně již pouze okrajově. Když toto období shrnu, šlo zejména o ujasnění tématu diplomové práce a studiu dostupné literatury a zdrojů.

Přípravná část, která spadá do časového úseku od dubna 2010 až do září 2010, pro mě nebyla nijak náročná, neboť jsem ke svému výzkumu mohl použít stejný dotazník, kterého bylo použito během výzkumu pro moji bakalářskou práci.

Svůj výzkum jsem prováděl formou dotazníkového šetření mezi studenty středních škol ve Dvoře Králové nad Labem. Snažil jsem se o různorodost typů škol, proto jsem vybral čtyřleté gymnázium, střední odborné učiliště, střední průmyslovou školu a střední odbornou školu hotelnictví.

Do těchto škol jsem distribuoval své dotazníky, které se skládají ze čtrnácti otázek s otevřenými odpověďmi, které měly za úkol prověřit základní znalosti studentů o Španělsku a španělské kultuře. Dotazníky jsem dal vždy do prvního a posledního ročníku daného oboru, abych později během jejich analýzy mohl porovnat i to, jak moc se liší úroveň a správnost odpovědí.

Otázky v dotazníku zahrnují umění, politiku, historii i realie současného Španělska. Jelikož se ve své diplomové práci snažím zabývat i stereotypy a předsudky, které si vůči Španělsku či Španělům utváříme, obohatil jsem dotazník ještě čtyřmi otázkami s volnými odpověďmi, kde měly studenti možnost napsat své názory či subjektivní chápání daného problému. Na těchto odpovědích jsem chtěl zjistit, zda se u středoškolských studentů vyskytují předsudky či stereotypy vůči Španělsku či Španělům.

Nicméně jsem se v této části výzkumu nevyhnul jistým komplikacím, ale více o nich níže.

Další fází výzkumu byl *sběr dat*, který proběhl od října do listopadu roku 2010. Díky pomoci vyučujících se tato fáze zrychlila a

byla daleko více efektivní než kdybych jednotlivé školy a třídy obcházel sám.

Poslední fází, která byla během mého výzkumu učiněna, je *analýza dat*. Tato fáze probíhala zhruba v měsících listopad – prosinec 2010. Dále v této fázi došlo kromě utřídění informací získaných z dotazníkového šetření k samotnému sepsání teoretických poznatků získaných z odborné literatury a zdrojů a dále pak k sepsání výsledků dotazníkového šetření, které probíhalo od ledna do června roku 2011.

2.2 Reflexe jednotlivých problémů během výzkumu

V přípravné fázi jsem se potýkal pro mě se zcela závažným problémem. Původním záměrem mého výzkumu bylo oslovit střední školy v Pardubicích o pomoc s vyplněním jednotlivých dotazníků. Mým záměrem bylo oslovit pět středních škol různého zaměření, abych dosáhl co největší pestrosti. Oslovil jsem proto v březnu roku 2010 Labskou hotelovou školu, Obchodní akademii, SOU plynářské, Sportovní gymnázium a střední průmyslovou školu a v zaslaném emailu jsem přiložil i kopii dotazníku, aby vedení škol vědělo o co se jedná. Výsledek mě nicméně velmi překvapil, neboť ani z jedné školy se mi nedostalo zpětné vazby i po opakovaném emailu. Proto jsem se rozhodl posunout lokalitu mého výzkumu jinam. Z důvodů konce školního roku a nadcházejících maturit jsem se rozhodl distribuci dotazníků posunout až na září, kdy začne nový školní rok.

Nakonec jsem uspěl v září 2010 v místě svého současného bydliště - ve Dvoře Králové nad Labem. Zde jsem dotazníky distribuoval až v říjnu roku 2010 skrze svoji známou, Mgr. Martinu Kubíkovou, která je učitelkou na Střední škole informatiky a služeb. Díky ní, jsem získal vyplněné dotazníky ze studijních oborů hotelnictví, informační technologie a služby. Také díky jejím kontaktům jsem si poté domluvil schůzku a vypracování dotazníků na Gymnáziu Dvůr Králové nad Labem u pana PhDr. Ivo Rejchrt. Díky těmto krokům jsem měl do tří týdnů vráceno 192 vyplněných dotazníků.

Ještě je zde nutné podotknout poslední obtíže, které tentokrát nastaly při vyhodnocování odpovědí v otevřených otázkách dotazníku. Zde se ukázalo, že otevřené otázky mají mnoho kladů jako např. že se respondent může daleko hlouběji zamyslet nad položenými otázkami, může ve své odpovědi reflektovat ty aspekty, které nás při vytváření dotazníku nenapadly a zejména pak můžou pomoci respondentovi lépe se vyjádřit, pokud nechce být limitován odpověďmi, které jsou již předdefinovány. Nicméně volnost otevřených odpovědí následně komplikuje jejich následné zpracování, neboť může být v některých případech velmi obtížné odpovědi správně interpretovat.¹⁰

V této fázi výzkumu se ještě vyskytl problém špatné či zavádějící formulace z mé strany u otázky *Sledujete španělské telenovely? Ano/ne a proč? Co se vám na nich líbí nebo nelíbí?* Malá skupina respondentů totiž napsala, že Španělé žádné telenovely netočí (což není pravda), anebo tuto otázku považovali za chyták. Tato moje nejasná formulace otázky sice přinesla jisté zmatení respondentů, nicméně zbytek dotazovaných odpověděl tak, jak bylo mým původním záměrem, tedy na to, jestli sledují telenovely a jaké je jejich mínění na ně.

V průběhu celého výzkumu jsem se potýkal zejména s nedostatkem literatury, která by se týkala česko – španělských vztahů. Mnoho literatury týkající se Španělska má spíše turisticko – informační charakter¹¹ nebo se zabývá historií Španělka.¹²

Je nutné dodat, že samotní učitelé mi vyšli vstříc a dotazníky rozdali sami bez mé přítomnosti (podle mnou zadaných pokynů), neboť by bylo často komplikované zastihnout určité třídy ve škole, díky např. mému dojíždění.

Samotný výzkum a následná analýza vyžadovaly citlivý přístup k získaným údajům. Z obavy, aby můj přístup k analýze dotazníkového

¹⁰ *Www.dotaznik-online.cz : ...jak na dotazník* [online]. 2007 [cit. 2011-06-27]. Otevřené otázky. Dostupné z WWW: <<http://www.dotaznik-online.cz/otevrene-otazky.htm>>. Začátek formuláře

¹¹ BENEŠ, Vlastislav; ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Španělsko a Španělé*. Praha : Grada Publishing, 2002. 130 s. ISBN 80-247-0358-0.

¹² ARTETA, Antonio Ubierto, et al. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd. Praha : Lidové noviny, 2007. 915 s. ISBN 978-80-7106-836-5.

šetření nepodlehlo jisté formě zjednodušení či zkreslení, se ukázalo včasné konzultování a ujasnění si vhodného přístupu s vedoucím diplomové práce jako správný krok.

2.3 Výzkumné otázky

Při psaní mé diplomové práce byla stěžejní výzkumná otázka jasná hned od počátku. Jednalo se o to, *Co studenti středních škol vědí o Španělsku a španělské kultuře?* Díky návaznosti na moji bakalářskou práci další otázka zněla, *Jak velké rozdíly budou v odpovědích studentů středních a vysokých škol?* Díky několika podnětům, které nebylo z časových důvodů možné zkoumat v rámci bakalářské práce, jsem se rozhodl, že další důležitou výzkumnou otázkou, kterou je nutné položit je *Mají studenti o Španělsku či Španělech nějaké stereotypní představy? Jaké?* V následujících podkapitolách se snažím na tyto otázky odpovědět a zanalyzovat je.

2.4 Použité metody

Účelem této podkapitoly je nastínit základní metodologické přístupy pro výzkum k mé práci. Důležitým prvkem pro výběr metody bylo, aby výsledky byly relevantní a daly se dále zpracovat a použít. Pro svoji práci jsem proto využil kvalitativního výzkumu, přesněji metodu dotazníkového šetření s otevřenými otázkami. Kvalitativní výzkum je, jak píše Hendl: *„proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“*¹³ Metodu dotazníkového šetření jsem si zvolil proto, že reprezentativní vzorek čítá 193 respondentů. Z toho důvodu jsem ustoupil od metody standardizovaného rozhovoru. Každá

¹³ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum : Základní teorie, metody a aplikace. 2. přeprac. vyd. Praha : Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.str. 48

z těchto metod má své klady a zápory. Při standardizovaném rozhovoru může být anonymita výzkumu pro respondenty málo přesvědčivá. Naopak v rozhovoru je téměř jisté, že dotazovaná osoba je ta, která byla vybrána do vzorku. Co se týká dotazníku, tak zde je anonymita relativně přesvědčivá, ale naopak je zde možnost, že respondent některé otázky přeskočí nebo na ně vůbec neodpoví.¹⁴ Volba dotazníkového šetření vyplynula také z výběru tématu, které by se pouze metodou rozhovoru dalo velice složitě zpracovat. Jak jsem již výše zmínil, distribuce dotazníků byla ulehčena díky kontaktům na dva pedagogy ze Dvora Králové nad Labem. Díky tomu také došlo k jevu, který u distribuci dotazníku nebývá až tak častý. Návratnost dotazníků byla stoprocentní. Na toto úskalí poukazuje např. Disman: *Některé důvody proti používání rozhovoru jsou závažné. Je to především existence zkreslení vyvolaného tazatelem a zejména vysoká nákladnost tohoto postupu. Náklady na rozhovor jsou ve srovnání s dotazníkem mnohonásobné. Nicméně jedna jediná vlastnost dotazníku naprosto znehodnocuje jeho dobré stránky: nesmírně nízká návratnost.*“

Další metodou nutnou k získání konkrétních výsledků bylo zvolit vhodný přístup k analýze získaných dat.

Jednotlivé otázky jsem opravil a sečetl celkový počet správných odpovědí v každém dotazníku. Oprava probíhala tak, že pokud respondent odpověděl nesprávně, částečně nebo pokud jeho odpověď reflektovala jisté povědomí o problematice, ale neodpověděl přímo podle zadání otázek, nebyly tyto odpovědi uznány. Nutno podotknout, že takto byla neuznána zhruba jedna třetina všech odpovědí. Výsledky jsem poté zapsal a vypočítal celkovou úspěšnost a neúspěšnost všech respondentů v jednotlivých otázkách a dále pak jsem zapsal odpovědi podle ročníků, tedy prvního a čtvrtého či třetího (dle délky studijního programu) podle jednotlivých oborů.

U odpovědí na otázky, ve kterých jsem se snažil zkoumat stereotypní představy, jsem postupoval tak, že jsem označil

¹⁴ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.str.141

nejfrekventovanější odpovědi stejného typu a ty potom zařadil do jednotlivých skupin, které jsem se následně pokusil zanalyzovat a poukázat na stereotypní uvažování studentů.

3 Teoretické vymezení pojmů stereotyp a předsudek

Problematika sociálních stereotypů a stereotypizace jde napříč sociálními vědami.

První kdo poprvé použil pojem „stereotyp“ byl Walter Lippmann v roce 1922.¹⁵ Stereotypy označil za „obrazy v našich hlavách“ vztahující se k ostatním lidem. Lippman vycházel z předpokladu, že je pro člověka nemožné uchopit komplexní realitu, a vytváří si tudíž prostřednictvím stereotypů zjednodušené konstrukce. Rozlišuje mezi "okolním světem" (tedy reálně existujícím světem) a "pseudo-světem" (tedy subjektivní percepcí světa).¹⁶ Dále podle Lippmanna nikdy neporozumíme druhým lidem, dokud nevíme, co si myslí. Samotné informace, které od člověka získáme, nejsou vůbec důležité. Daleko důležitější je myšlení, které je utváří. Předsudky vznikají způsobem myšlení a ne vnějšími okolnostmi. Samotné uchopení a hlavně pochopení reality je tedy příliš složité, a proto si lidé utvářejí svoji vlastní představu světa.

„If we cannot fully understand the acts of other people, until we know what they think they know, then in order to do justice we have to appraise not only the information which has been at their disposal, but the minds through which they have filtered it.“¹⁷

¹⁵ NOVÁK, Tomáš. O Předsudcích. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2002. 105 s. ISBN 80-7239-121-6.str.10

¹⁶ JIRÁK, Jan. *Clanky.rvp.cz* [online]. 2005 [cit. 2011-06-25]. O stereotypch v médiích aneb Svět, který vidí média. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>>.

¹⁷ LIPPMAN, Walter. *Public Opinion*. New York: Courier Dover Publications, 2004. 234 s. ISBN 9780486437033. str. 47 - *Jestliže nemůžeme plně porozumět jednání ostatních lidí, dokud nevíme, co si oni myslí, že vědí, pak, abychom učinili spravedlnosti za dost, musíme ocenit nejen myšlenku, kterou mají k dispozici, ale i mysl, skrze, kterou se tato myšlenka zrodila.* . Přeloženo autorem

Od té doby bylo napsáno nespočet knih, článků, odborných knih či sborníků, které se stereotypům věnovaly a snažily se tento fenomén uchopit a popsat. Fenomémem stereotypů se zabývá nejen sociologie či antropologie a také psychologie. Můžeme tedy říci, že výzkum stereotypů je tedy interdisciplinární.

3.1 Předsudky

Předsudky mají stejně jako stereotypy, psychologickou podstatu. Mnoho autorů mezi stereotypem a předsudkem nečiní žádné rozdíly. Psychologický slovník uvádí tuto definici předsudku: „*předpojatost, názorová strnulost; emočně nabitý kritický nezhodnocený úsudek a z něj plynoucí postoj, názor přijatý jedincem nebo skupinou. Z hlediska zaměření lze předsudek na pro a proti. Může se vztahovat k čemukoliv a utváří se na základě dané náboženské víry či ideologického přesvědčení; nezávisí na okamžité situaci a neopírá se o porozumění.*“¹⁸

Důležité ovšem je, že předsudek, v našem případě etnický může být (a mnohdy skutečně je) předstupněm stereotypu. Viz k této problematice v příspěvku Lucie Uhlíkové.¹⁹

Pro potřeby této práce jsou nejdůležitější stereotypy etnické či národní. Tento druh stereotypu je v poslední době zmiňován velmi často. Je to způsobeno zejména globalizačními tendencemi současné doby a souvisí to se změnami politických struktur ve světě a hlavně pak velmi často s hledáním vlastní identity v měnícím se světě. Viz podrobněji k problematice globalizace a vytváření identity Lewellen.²⁰ Samotné autostereotypy pak v sobě nesou znaky národní identity.

¹⁸ HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena . *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X str. 464

¹⁹ Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. In UHLÍKOVÁ, Lucie. *Etnické stereotypy : z pohledu různých vědních oborů*. Brno : Etnologický ústav AV ČR Brno, 2001. s. 123. ISBN 80-85010-34-8.

²⁰ LEWELLEN, Ted C. *The Anthropology of Globalization*. London : Bergin and Garvey, 2002. 282 s. ISBN 0-89789-740-4.

3.2 Stereotypy

Je zajímavé podívat se jak jednotlivé vědní obory stereotyp definují. Tak např. z pohledu sociologie je stereotypní chování vykládáno jako „*myšlenkové procesy a postoje vycházející z rigidních kategorií, neschopných změny.*“²¹ Psychologický slovník uvádí tuto definici: „*Souhrn úsudků o osobnostních rysech nebo tělesných charakteristikách celé skupiny lidí např. stereotyp typického Švéda či Angličana; používání stereotypů umožňuje rychlé zpracování a uložení informací, i když za cenu jejich zkreslení.*“²² Co se týká antropologie, jako příklad může posloužit definice antropologa Thomase Hyllanda Eriksena, který píše: „*Stereotypy jsou zjednodušené popisy kulturních rysů jiných skupin, o jejichž existenci je klasifikující skupina přesvědčena*“²³

Když porovnáme všechny tyto tři definice je jasné, že jde o zkreslené a zjednodušené představy jedince či celé skupiny, které jsou založeny zejména na nedostatečné informovanosti. Nicméně mnohdy nám tyto informace stačí k tomu, abychom na lidi kolem nás nahlíželi tímto způsobem. Z toho vyplývá, že stereotypy mají svoje kořeny samozřejmě v myšlení lidí a pomáhají nám jistým způsobem orientovat se v životě. Jak píše Allport: „*Stereotypy mají svůj původ v racionalizaci myšlení a ve snaze se ve světě zorientovat. Člověk naráží denně na velké množství nejrůznějších informací, které je nucen v minimálním čase analyzovat, vyhodnotit a zachovat se co nejadekvátněji v situaci, ve které se nachází. K tomu je zapotřebí velká míra zobecnění, mnohdy pak čerpání nejen ze zkušeností, které jsme zažili, ale z událostí, které jsme zaznamenali jinde. Rychlá kategorizace je proto standardním způsobem, jakým ve světě přemýšlíme a jakým reagujeme.*“²⁴

²¹ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha : Argo, 2005. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.str. 563

²² HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena . *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X str. 564

²³ ERIKSEN, Thomas H. *Sociální a kulturní antropologie : Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha : Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-465-6. str. 319

²⁴ ALLPORT, W. Gordon. *O povaze předsudků*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2004. 576 s. ISBN 80-7260-125-3.

V dnešní době se stereotypy rozlišují do několika skupin. Mnohdy si i jednotlivé vědní disciplíny klasifikují určité kategorie dle svých potřeb. Stereotypy mohou být např. genderové, etnické, kulturní, mentální, jazykové, společenské atd. Co se týká společenských stereotypů, tak je člověk velmi často přejímá v dětství či v mládí od svého okolí, a to zejména o takových skupinách, s nimiž nemá vlastní zkušenost. Častým místem, kde se společenské stereotypy mohou objevovat jsou karikatury. Ty také velmi často pomáhají tento stereotyp přenášet dále.

Stereotypy se mohou dělit také na dvě podskupiny. Pokud se jedná o jisté představy a postoje o vlastním etniku, nazývají se též autostereotypy. Naopak ty, které se vztahují k jiným lidem, nazýváme heterostereotypy. Důležité ovšem je, že v obou případech se jedná o projevy etnocentrismu. Viz příspěvek Lucie Uhlíkové.²⁵

Někteří současní autoři (např. Eva Krekovičová) ve svých pracích používají též označení autoobraz a heteroobraz. Krekovičová např. ve svém příspěvku do sborníku o etnických stereotypech uvádí, že „*termín obraz (či už na úrovni autoobrazu alebo heteroobrazov) poskytuje širšiu „manévrovaciu plochu“ pri štúdiu rôznych úrovni sledovania „sebe“ a „iných“. Aj keď každý „obraz“ pozostáva zároveň najmenej z jedného, ale v prevládajúcej miere z viacerých „stereotypov“, práca s obrazom umožňuje hovoriť aj o „rôznej miere stereotypizácie obrazov.“*²⁶

3.3 Vznik a zánik stereotypů

Jak již bylo řečeno, stereotypy jsou sociálním produktem a nejčastěji nevychází z osobní zkušenosti. Zajímavé je, že často jsou nezpochybnitelné ani když je člověk vystaven odlišné zkušenosti. „*Etnický stereotyp vzniká tehdy, když jeho objekt i subjekt mají vcelku*

²⁵ Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. In UHLÍKOVÁ, Lucie. *Etnické stereotypy : z pohledu různých vědních oborů*. Brno : Etnologický ústav AV ČR Brno, 2001. s. 123. ISBN 80-85010-34-8.

²⁶ Medzi autoobrazom a heteroobrazom. In KREKOVIČOVÁ, Eva. *Etnické stereotypy : z pohledu různých vědních oborů*. Brno : Etnologický ústav AV ČR Brno, 2001. s. 123. ISBN 80-85010-34-8. str. 19

určitou kulturní a etnickou totožnost a když mezi dvěma skupinami není izolace, ale kontakty nejsou tak živé a všestranné jako mezi skupiny vnitřní. Řada etnických stereotypů vychází z deklarování etnických rozdílů na základě odlišností v civilizačním, kulturním a hospodářsko – ekonomickém vývoji dvou etnik.“²⁷ Mnohdy může také dojít ke vzniku stereotypů díky dalším situacím, které mohou být daleko více vyhrcořenější. Může jít např. o vojenský konflikt, politický převrat či strach z ohrožení. Jako příklad může posloužit vztah Čechů a Němců, který je poznamenám zejména druhou světovou válku a událostmi jako bylo zabránění českého pohraničí a následné divoké odsuny Němců. Tyto a mnoho dalších událostí zajisté stojí za problematickými postoji a názory české strany na Němce. Nicméně stereotypy nemají pouze negativní charakter. Jako příklad pozitivního charakteru lze uvést tvrzení typu: „*Francouzi jsou elegantní* či *lidé s brýlemi jsou inteligentní*. Nicméně v mnoha pracích jsou rozebírány stereotypy negativní a ty pozitivní jsou spíše v pozadí.

Stereotypy nicméně nejsou pouze negativního charakteru. Pozitivní stereotypy ve společnosti pomáhají alespoň částečně vylepšovat negativní představy, které si lidé utvářejí. Jako příklad lze uvést stereotypy jako *Francouzi jsou elegantní* nebo např. *lidé s brýlemi jsou inteligentní*.

Je tedy zřejmé, že naše myšlení kategorizuje přijímané informace a takto utvořené kategorie si jednotlivec nebo skupina snaží udržet. Mnoho stereotypů vzniká tak, že generalizujeme informace tak, že již automaticky zapomínáme na jejich reflexi a tyto myšlenkové kategorie již vůbec nevnímáme a automaticky další informace do těchto kategorií zařazujeme. Chybí zde tak kritika anebo odstup, neboť ne všechny naše kategorizované informace jsou platné všeobecně, neboť vznikly často za rozdílných podmínek. Odsud je to pouhý krok ke vzniku stereotypu, protože naše zkušenost nám velí chovat se v určité situaci tak, jak jsme se chovali již dříve. Velmi často je také přehlížen vzájemný vztah mezi

²⁷ Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. In UHLÍKOVÁ, Lucie. *Etnické stereotypy : z pohledu různých vědních oborů*. Brno : Etnologický ústav AV ČR Brno, 2001. s. 123. ISBN 80-85010-34-8. str. 50 - 51

autostereotypem a heterostereotypem, jejichž vzájemná podmíněnost také velmi často stojí u vzniku stereotypů. Skoro každý negativní heterostereotyp je současně myšlen, i když si to často ani neuvědomujeme, jako pozitivní autostereotyp. Když např. řeknu, že Němci jsou pyšní, tak tímto tvrzením zároveň říkám, že Češi pyšní nejsou.²⁸

Rozbít tyto kategorie je velmi problematické a někdy často nemožné. Dalo by se říci, že jsou velmi odolné vůči kritice, která je racionální. Otázkou zůstává, zda je možné odstranit určité stereotypy. Řešením této otázky se zabývala celá řada vědců, kteří se věnovali studiu stereotypů. Mnohá jejich zjištění se dá shrnout do sedmi bodů:

1. zaměřovat se na každou osobu jako na jednotlivce
2. být si vědom stereotypů a způsobů, jakými zasahují do našich schopností chápat jiné lidi a vzájemně na sebe působit
3. pamatovat si, že více rozdílů je možné nalézt v rámci jedné skupiny lidí než mezi skupinami navzájem
4. naučit se dívat na věci z pohledu druhých
5. přijmout váhavější postoj k přesnosti našich úsudků o druhých
6. chtít se naučit více o kultuře, původu a prostředí odlišných skupin
7. využívat příležitostí k neutralizování stereotypů, když je slyšíme²⁹

I přesto, že se často snažíme své stereotypní uvažování změnit a stereotypy modifikovat, je zřejmé, že jejich úplné vymizení není možné, neboť jak již bylo řečeno, stereotypy nám pomáhají orientovat se v složitých situacích každodenního života. Skrze stereotypy se také utváří naše identita, která je nezbytnou součástí naší existence ve společnosti. *„Pochopení jejich (stereotypů) role, fungování a působení*

²⁸ Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. In UHLÍKOVÁ, Lucie. *Etnické stereotypy : z pohledu různých vědních oborů*. Brno : Etnologický ústav AV ČR Brno, 2001. s. 123. ISBN 80-85010-34-8. str. 50

²⁹ Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. In UHLÍKOVÁ, Lucie. *Etnické stereotypy : z pohledu různých vědních oborů*. Brno : Etnologický ústav AV ČR Brno, 2001. s. 123. ISBN 80-85010-34-8. str. 54

může vést k pojmání subjektivní reality ne jako jediného možného světa, ale jako jednoho z možných.“³⁰

3.4 Média a stereotypy

Masmédia obecně jsou v dnešní době největšími šířiteli nejen informací, ale také myšlenek či postojů. Média dnes přinášejí každý den obrovské množství informací, v nichž se příjemce musí nějakým způsobem zorientovat. Co se týká stereotypů v médiích, tak se jedná o projevy reprezentace skutečnosti. *„Reprezentace reality je proces, jenž převádí abstraktní ideologické pojmy (jako např. válka, rasismus, etnická a náboženská nesnášenlivost) do konkrétní podoby.“*³¹

Richard Dyer ve své knize *„Talking popular television seriously“* (1985) rozděluje reprezentaci na čtyři typy. Prvním typem je reprezentace, tedy znovu – předvedení, kdy jde o opakované zobrazování jistých představ o světě. Zde je nutné připomenout, že znovu-předváděním se stereotypy vytvářejí a upevňují. Druhým typem je reprezentativnost, kdy se jedná o typizaci. Typy mají již blízko ke stereotypům, ale narozdíl od reálného života neexistují. Třetím způsobem reprezentace je prezentace, kdy se jedná o předvedení, jak mediální instituce ovlivňuje podobu mediovaného textu, sdělení. Posledním způsobem je reprezentace v tom smyslu, co si o předvedeném myslí publikum, protože význam zamýšlení se může velmi lišit od významu akceptovaného.³²

Mnohdy nám média předkládají jisté ideologie či mýty tak, jako by se jednalo o přirozený stav věcí. Blehová dále uvádí, že *„Mýty a stereotypy jsou součástí představ, jenž jsou obecně uznávány v dané společnosti a kultuře – ideologie. Ta ovšem nemusí vycházet pouze z obecně uznávaných hodnot společnosti, může být introdukována*

³⁰ Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. In UHLÍKOVÁ, Lucie. *Etnické stereotypy : z pohledu různých vědních oborů*. Brno : Etnologický ústav AV ČR Brno, 2001. s. 123. ISBN 80-85010-34-8. str. 50

³¹ BLEHOVÁ, Barbora. *Medialnivychova.fsv.cuni.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-06-27]. Mýty a stereotypy v médiích - film. Dostupné z WWW: <<http://medialnivychova.fsv.cuni.cz/MVP-58.html>>.

³² JIRÁK, Jan; KÖPPOVÁ, Barbora. *Média a společnost : Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha : Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7. str. 141

z vnějšku jedincem či vládnoucí skupinou. Týkají se především sociálních vztahů, vlastností jednotlivých sociálních, etnických a náboženských skupin apod. Média nám prostřednictvím reprezentace předvádějí ideologii jako by šlo o realitu.“³³

V mediálním prostředí velmi často dochází k vyzdvihování odlišných atributů, které jsou často zobrazovány v negativním kontextu. V českých médiích je takovým typickým příkladem obraz Roma. V mnoha případech, zejména pokud se jedná o trestný čin, dochází při popisu pachatele či podezřelého ke zdůraznění jeho romského původu. Ve velkém množství tato informace nemá žádný vztah k obsahu sdělení. V případě že pachatelem či podezřelým je příslušník majoritní skupiny, v tomto případě Čech, jeho příslušnost či etnický původ se již nezmiňuje. Zarážející je také skutečnost, že v některých případech, kdy se o Čecha nejedná, není původ osoby uveden. Problém vzniká ve chvíli, kdy se v médiích objevují podobné případy velmi často. Díky častému opakování dochází poté ke vzniku předsudku a později i stereotypu. V důsledku toho dochází k vytváření negativních postojů, které se z velké části nezakládají na žádné osobní zkušenosti a pokud jsou i nadále dostatečně podněcovány, mohou se vytvořit postoje hraničící s rasismem. Podobných příkladů jsou veškerá dnešní média plná a mnohdy se zdá, že jejich množství narůstá.

Velmi silnou skupinou, která markantně podporuje vznik stereotypů, je v mediálním prostředí „bulvár“. Tento typ, zejména periodik, je typický tím, že v mnoha případech přináší informace, o kterých si jejich čtenář nemá šanci udělat jiný obrázek než je ten, který je mu podán. Zejména se jedná o informace ze showbusinessu, osobním životě populárních osobností atd. Dochází tak ke vzniku celé řady předsudků, které nemá čtenář možnost reflektovat s realitou.

Velkým problémem je také to, že mnoho stereotypů je již tak vžitých, že si často ani neuvědomujeme, že jsme s nimi konfrontováni.

³³ BLEHOVÁ, Barbora. *Medialnivychova.fsv.cuni.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-06-27]. Mýty a stereotypy v médiích - film. Dostupné z WWW: <<http://medialnivychova.fsv.cuni.cz/MVP-58.html>>.

„Média nabízejí bezpočet postav, lidských osudů a pozoruhodných příběhů. Od zpravodajských pořadů v tisku, rozhlase a televizi přes reportáže a rozhovory po soutěže a fiktivní příběhy či například poradny v časopisech pro dospívající mládež. Vždy jde o to, že je nějakým způsobem buď předváděn konkrétní lidský osud (ve zpravodajství, stejně jako ve filmu) nebo je do hry vtahován čtenář, posluchač či divák a jeho konkrétní příběh. Tato „konkrétnost“ je ale jen zdánlivá. Ve skutečnosti se vždy jedná (ať jde o čtenáře nebo o předváděný příběh) o určitou formu zjednodušení, o stereotyp.“³⁴

Nesmírně důležité je uvědomit si, že informace, které se k nám skrze média každý den dostávají podléhají výběru. To má např. velmi silný vliv na reprezentaci národů či států. Někdy se může zdát, že např. země třetího světa nejsou pro média dostatečně atraktivní. Jsou zmiňována pouze v negativních souvislostech jako jsou např. války, hladomor, přírodní katastrofy aj. Takováto mediální prezentace může vyvolat dojem, že se v těchto státech nic pozitivního neděje.³⁵

3.4.1 Stereotypy v reklamě

Nedílnou součástí dnešního světa médií je reklama, která díky tomu zasahuje do našeho každodenního života. Má mnoho podob, které mohou mít formu billboardů, letáků, inzerátů atd. Každá reklama je namířena na konkrétní skupinu lidí. Aby reklama dosáhla úspěchu a dostalo se jí pozitivní odezvy, používá k tomu několik prostředků.

Pravděpodobně nejpodstatnější je jazyk. Jazyk mužů a žen se liší. *„mužský hovor se vyznačuje autoritativností, nezávislostí a je zaměřen na podání informací. Oproti tomu ženy jsou vnímavější vůči partneru v komunikaci, zaměřují se na vazby.“³⁶*

³⁴ JIRÁK, Jan. *Clanky.rvp.cz* [online]. 2005 [cit. 2011-06-25]. O stereotypch v médiích aneb Svět, který vidí média. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>>.

³⁵ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha : Portál, 2006. 191 s. ISBN 80-7367-096-8.

³⁶ *Fs8brezna.ecn.cz* [online]. 08/12/2009 [cit. 2011-06-27]. Jazyk reklamy: krásné ženy, inteligentní muži. Dostupné z WWW: <<http://fs8brezna.ecn.cz/files/pc3jazykreklamy.html>>.

Co se týká genderového rozložení stereotypů v reklamě, jsou ženy zobrazovány daleko výrazněji než muži.

Nejvděčnějším prostředkem reklamy dnes zůstává zejména téma sexu, neboť je zde vysoká pravděpodobnost, že takováto reklama přitáhne pozornost. Velmi často se v reklamách používají dvojsmyslné titulky či slogany, které často vypadají na první pohled nevinně, neboť záleží pouze na interpretaci textu jednotlivcem. Překvapivé je, že se tohoto motivu využívá v reklamách, kde by to člověk nejméně čekal. V textu Jazyk reklamy: krásné ženy, inteligentní muži je popisován billboard propagující kosmetiku s extrakty z kozího mléka, který byl doplněn obrázkem mladé selky v kroji s vyvinutým hrudníkem, který hlásal: „*Ty naše kozičky české.*“ V mnoha případech takovéto reklamy hraničí až se sexismem, což je dle definice psychologického slovníku „*diskriminace jednoho pohlaví druhým; založen především na předsudcích o jednotlivých pohlavích*“³⁷

V drtivé většině takového druhu reklamy je modelkou žena. Velmi markantním stereotypem je časté zobrazení modelky ve spodním prádle v reklamě na nový typ automobilu. Modela ve spodním prádle v reklamě na novou žehličku ovšem neuvidíme. Nicméně gender není pouze jediným stereotypním tématem v reklamě, ale je jasné, že je tím nejvíce viditelným.

3.5 Identita

Co se týká zakotvení a vymezení pojmu *identita*, existuje celá řada vědeckých publikací a prací, které se tímto fenoménem zabývají. Díky přístupům jednotlivých vědních oborů jako je např. psychologie, sociologie, ale také sociální antropologie není jednoduché jednoznačně identitu definovat.

Antropologický slovník uvádí např. tuto definici: „*podstata lidského subjektu, formovaná mnoha různými faktory: biologii, sexualitou, genderem, věkem, generační příslušností, rasou, kulturou,*

³⁷ HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X. str. 532

*sociálně-ekonomickými a politickými vlivy apod. Tato definice je velmi strukturalistická v tom smyslu, že identita je jistým produktem sociálních struktur existujících nezávisle na jedinci.*³⁸

Obecně lze identitu chápat jako uvědomování si sebe samotného a zároveň reakcí na druhé. Člověk má přirozenou potřebu sdružovat se do skupin za různými účely. Díky tomu se mu dostává pocitu, že někam patří, což zároveň formuje jeho identitu. Zde se již nejedná o identitu osobní, nýbrž skupinovou. Tato skupinová identita je založena na vědomí příslušnosti k dané skupině, která si zároveň uvědomuje svoji odlišnost od skupiny druhé – „*my versus on*“. Jedinci deklarují svou příslušnost ke své skupině symboly jako jsou např. vlajka, hymna či znak. Na druhou stranu může skupina projevovat svou identitu tak, že se distancuje od druhých, kteří do skupiny nepatří.³⁹ Je tedy zřejmé, že stereotypy v našem životě a v utváření naší identity hrají významnější roli, než si mnozí z nás umí představit.

4 Výsledky dotazníkového šetření

V této podkapitole jsou stručně zanalyzovány jednotlivé odpovědi z dotazníkového šetření. Jednotlivé otázky jsou seřazeny do čtyř bloků, jimiž jsou cestopisy, historie – politika, umění, přísloví a reálie. Jednotlivé otázky obsahují také stručný přehled celkové úspěšnosti a neúspěšnosti respondentů dle jednotlivých škol.

³⁸ MALINA, Jaroslav , et al. *Is.muni.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-06-24]. Identita. Dostupné z WWW:

<<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/antropol/web/slovník.html>>.

³⁹ MANN, Arne B. 2006. *Etnická identita-životná nevyhnutnosť*. In Identita ve vztahu k národnostním menšinám. (ed. J. Balvín) Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin. ISBN-80-903727-1-6. str. 62 - 66

4.1 Cestopisy

4.1.1 Četli jste nějaký cestopis o Španělsku? Pokud ano, jak na vás zapůsobil.

Na tuto otázku odpovědělo kladně pouze 14 respondentů, což činí podíl pouhých 7% a záporných odpovědí bylo u rovných 179 respondentů, což odpovídá 93%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 11 %

celková neúspěšnost – 89%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 9%

celková neúspěšnost – 91%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 5%

celková neúspěšnost – 95%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 4%

celková neúspěšnost – 96%

Tato otázka ukázala naprostou neznalost jakéhokoliv cestopisu týkající ho se Španělska. Někteří ze studentů napsali, že cestopis četli, nicméně nenapsali jaký, popř. co je při četbě knihy zaujalo. Když na druhou stranu svůj názor napsali, byl často obecný a ke knize se moc nevztahoval. *„Ano četl, působil energetickým a zajímavostním dojmem.“* Objevily se např. i odpovědi, kdy dvě respondenty napsaly, že četli o Španělsku v katalozích cestovních kancelářích: *„Četla jsem o něm maximálně v časopisu cestovní kanceláře.“* Druhý respondent si navíc špatně přečetla zadání otázky a místo cestopisu četla časopis: *„Časopis ne, ale když jsem si vybírala dovolenou, tak katalog od Eximu.“* U dvou respondentů jejich odpovědi reflektovaly alespoň zkušenost s cestopisem v podobě specializovaných časopisů. *„Ano, velice mě zaujalo vydání časopisu Koktejl o Barceloně, jelikož mě fascinuje*

Gándího svérázný stavitelský sloh.“ V této odpovědi je navíc celkem úsměvná záměna Španělského architekta Antonia Gaudího a politického a duchovního vůdce Indie Mahátmy Gándhího. Druhá odpověď obsahovala pouze název časopisu Koktejl. Jediná odpověď, která se opravdu týkala cestopisu byla od respondenta, který napsal: *„Lezecký časopis od Chrise Schwarma, kde lezl jedu z nejtěžších stěn na světě.“*

4.1.2 Viděli jste nějaký dokumentární film o Španělsku? Jak vás zaujal?

U této otázky se vyskytlo 63 celkových správných odpovědí, tedy 33%. Nesprávných odpovědí se v této otázce objevilo rovných 130, což se rovná 67%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 35 %

celková neúspěšnost – 65%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 38%

celková neúspěšnost – 62%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 34%

celková neúspěšnost – 66%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 24%

celková neúspěšnost – 76%

Ve druhé otázce z bloku cestopisů byla již informovanost studentů o trochu lepší. Ukázalo se, že alespoň někteří ze studentů se občas dívají na televizní pořady typu Cestománie, Objektiv či Koření. *„Viděla jsem pouze reportáž v Koření“, „Objektiv – ČT1 – corida, souboje býků – býčí zápasy.“* Je pravdou, že v televizi se mnoho dokumentárních filmů úžeji zaměřených na Španělsko neobjevuje. Na

druhou stranu je nutno podotknout, že minimum studentů bylo schopno napsat, co je na dokumentárním filmu zaujalo či co si z jeho sledování osobně odnesli jako např. jeden z respondentů: *„Na cestách, přišlo mi to zajímavé, ale moc si to nepamatuji.“* Naopak několik studentů se snažilo popsat obsah shlédnutého dokumentárního filmu a s tím i některé své dojmy a postřehy. *„Ano zaujal, byl o závislosti Španělů na fotbale“*, *„Ano, je to zajímavá země, obzvlášť na mě působí vztah Katalánska vůči zbytku Španělska“*, *„Ano, zaujal mě tanec flamenco a zápasy s býky“* či odpověď *„Ano, byl o jeho hlavním městě a zaujal mě svoji historií.“* Jeden respondent ve své odpovědi popsal i to jak vnímá život obyčejných Španělů: *„Ano, klidným stylem lidu, za to těžkou prací, velmi prosté nároky“*

Několik studentů odpovědělo velmi krátce a výstižně. *„Bohatou historií a tím, jací byli mořeplavci“*, *„Ano, byl poučný“* nebo také *„Zapůsobil na mě pozitivně. Podle mě je Španělsko velmi zajímavá země plná tajemství“*.

Na druhou stranu se objevila pouze jediná vysloveně špatná odpověď na tuto otázku. Respondent v odpovědi uvedl: *„Divoký anděl, Esmeralda“*, což jsou názvy dvou latinskoamerických telenovel.

Ve dvou případech se objevila odpověď, ve které byl popsán s největší pravděpodobností jeden a týž dokumentární film, nicméně jeho obsah se vymykal všemu ostatnímu, co respondenti viděli. *„Lezecký dokumentární film, kde se leze nad oceánem“* a *„Ano, viděl jsem jak se tam dá nádherně lízt nad vodou a nejen nad ní. Hned bych tam jel si zalízt.“*

4.2 Historie – politika

4.2.1 Jak se jmenuje současný španělský král?

Celková úspěšnost v této otázce byla 12%, což odpovídá 23 respondentům a naopak celková neúspěšnost činila 88%, což činí 170 respondentů.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 9%
celková neúspěšnost – 91%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – -%
celková neúspěšnost – 100 %

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 41%
celková neúspěšnost – 59%

SOU Služeb: celková úspěšnost – -%
celková neúspěšnost – 100%

Tato otázka se ukázala jako jedna z nejvíce problematických. Málokdo z české populace ví, jak se jmenuje španělský král. Tato otázka si kladla za význam prověřit obecné povědomí českých středoškolských studentů. Menší znalost jména španělského krále je možná dána i tím, že se v médiích nevěnuje tolik prostoru španělské monarchii, která je např. oproti té britské daleko více v pozadí. Nicméně i v této otázce se objevilo několik zajímavých odpovědí.

V první řadě je třeba zmínit několik odpovědí, ze kterých byla jasně znát neznalost studentů ani v geopolitické rovině, která je ovšem probírána v zeměpisu již na základní škole. Tato neznalost spočívala v tom, že někteří studenti nevěděli, že je Španělsko konstituční monarchií („oni mají krále“ , „Španělsko nemá krále“ , „Španělsko krále nemá, aspoň si myslím“ nebo např. „Španělsko je království?“) či v tom, že někteří z nich napsali, že je to prakticky chyták, neboť Španělsko je republikou („nemaj náhodou prezidenta?“ , „Španělsko je republika“ a dále pak např. „není tam král, Španělsko je republika“).

Správné odpovědi byly v různých tvarech, jako např. „Carlos II.“ či „Juan Carlos III“ , které jsem uznal, neboť ve své podstatě byly správné. Pouze v jednom případě odpověď nebyla uznána jako správná, a to když respondent odpověděl „Carlos Armando II.“

Jistým specifikem této otázky bylo i to, že se studenti buď snažili hádat správnou odpověď nebo si mylně mysleli, že znají správnou odpověď, protože v mnoha dotaznících se objevila tři různá jména. Rovnou ve čtyřech případech se objevilo jméno „*Karel II.*“ Ten sice španělským králem byl, ale vládl v letech 1665 - 1700.⁴⁰ Druhým adeptem na současného španělského krále se objevilo jméno „*Filip*“. Filip II ovšem vládl v letech (1527 – 1598).⁴¹ Posledním jménem byl „*Michal VII.*“ Ten s ovšem v historii Španělska vůbec nevyskytuje.

Poslední skupinkou odpovědí byly ty, které byly úplně špatné, nicméně velice zajímavé. Jednou z odpovědí bylo, že králem současného Španělska je „*Scharkózi*“, tedy současný prezident Francie. Druhou takovouto odpovědí, která již není natolik úsměvná, byla „*Francisco Franco*“, tedy bývalý španělský diktátor.

4.2.2 Kdo byl Francisco Franco?

V této otázce odpovědělo správně pouze 41 respondentů, což činí 21%. Nesprávně celých 152 respondentů, což odpovídá 79%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 33%
celková neúspěšnost – 67%,

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 16%
celková neúspěšnost – 84%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 34%
celková neúspěšnost – 66%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 2%
celková neúspěšnost – 98%

⁴⁰ *Www.panovnici.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-06-14]. Karel II. Habsburský. Dostupné z WWW: <<http://www.panovnici.cz/karel-ii-habsbursky>>

⁴¹ ČORNEJ, Petr; ČORNEJOVÁ, Ivana; PARKAN, František . *Dějepis 2 : Středověk a raný novověk*. Praha : SPN, 2001. 160 s. ISBN 80-7235-152-4.str 156

V odpovědích na tuto otázku se objevila celá řada nesprávných odpovědí, nutno dodat, že často velmi kuriózních. Je až s podivem jak mnoho respondentů neznalo správnou odpověď na otázku, která je tak úzce spojena s dějinami 20. století.

Z těch několika málo správných odpovědí se několikrát objevilo pouhé konstatování „fašista“ nebo „politik“. „fašista smýšlející o nenávisti k jiným rasám, osvobození byl jeho konec“. Dále je pak nutné zmínit, že pouze zlomek správných odpovědí v sobě nesl to, že Franco byl diktátorem „španělský fašistický diktátor“ či „spadal pod Hitlera, španělský fašistický diktátor“. Nicméně pár odpovědí bylo velmi dobrých a hlavně podrobných. „vůdce fašistické fronty Falanga a španělský diktátor“, „generál Franco měl pod palcem Španělsko od roku 1939 až do smrti 1975“, „generál, politik, nejvyšší představitel Španělska do své smrti v roce 1975“ či „známý především jako generál Franco, byl autoritativní politik a nejvyšší představitel Španělska“.

Co se týká nesprávných odpovědí také byly mnohdy, jak jsem již výše uvedl, komické. Několikrát se v dotaznících objevilo, že Franco byl „spisovatel“. Další část respondentů si myslela, že je to „(španělský) umělec“ zejména pak „malíř“. Někteří respondenti ho také považovali za současnou hlavu španělského státu „vládne ve Španělsku“ nebo také že je to „španělský král“. Mezi ty kurióznější odpovědi lze zařadit „zakladatel Francie“, „archeolog“, „obchodník“ či „mořeplavec a dobyvatel v éře objevování Ameriky“. Jeden respondent dokonce napsal, že o Francovi v životě neslyšel. „netuším, snad jsem o něm nikdy neslyšel“.

4.2.3 ETA

U této otázky bylo úspěšných pouhých 46 respondentů, což odpovídá 24% a neúspěšných bylo celkem 147 respondentů, což odpovídá 76%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 24%

celková neúspěšnost – 76%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 18%
celková neúspěšnost – 82 %

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 57%
celková neúspěšnost – 43%

SOU Služeb: celková úspěšnost – -%
celková neúspěšnost – 100%

Tato otázka opět prokázala naprostou neznalost studentů základních obecných pojmů. Ze všech špatných odpovědí byla více jak polovina toho znění, že ETA je „značka elektrospotřebičů“ v jednom případě dokonce „španělská značka elektroniky.“ Také se objevilo pouhé konstatování, že ETA je „žehlička.“ Nikdo ze studentů pravděpodobně nikdy neslyšel o ETA Hlinsko.

Jeden z respondentů také napsal, že se jedná o „sýr.“ Pravděpodobně zaměnil pojem ETA a feta, tedy řecký sýr.

Zbylé odpovědi byly veskrze v pořádku jen pouze v jediném případě jsem nemohl odpověď studenta uznat. Napsal, že se jedná o „mafii.“ Toto označení není správnou definicí této organizace. Některé další odpovědi byly v několika případech obsáhlejší. Např. „Baskická separatistická organizace. Jsou zodpovědní za několik teroristických útoků“ , „teroristický spolek, který bojuje za svoji svobodu“ či nejvíce rozsáhlá odpověď „baskická nacionalistická a separatistická organizace, která se snaží vytvořit nezávislý socialistický stát“.

4.2.4 Maur

Celkově odpovědělo správně 17 respondentů, což odpovídá pouhým 9% a nesprávně odpovědělo 176 respondentů, tedy 91%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 7%
celková neúspěšnost – 93%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – -%
celková neúspěšnost – 100%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 30%
celková neúspěšnost – 70%

SOU Služeb: celková úspěšnost – -%
celková neúspěšnost – 100%

Tato otázka měla za cíl prověřit povědomí studentů na úrovni dějepisu. Maur bylo označení Muslimů, původem ze severní Afriky, kteří do sjednocení Španělska v roce 1469 ovládali mimo jiné i jih Španělska.⁴² Ukázalo se však, že studenti mají o pojmu Maur pouze povrchní povědomí. Z těch mála správných odpovědí mohu citovat např.: „lidé vyznávající islám“ nebo „vyznává islám, Maurové útočili na Španělsko“, „Arab“ , „Španělé s předky v Africe“ či „to byli Arabové“. V jednom dotazníku stálo, že „Maurové byli celkem vyspělí ve starověku“. Tuto odpověď jsem uznat nemohl, neboť student neodpověděl na zadání a navíc se jedná o středověk a nikoliv starověk.

Další odpovědi byly již veskrze nesprávné př. „historické nazvání Španěla“. Většinou převládá názor, že Maurové byli původní obyvatelé Španělska: „původní obyvatelé Španělska“, „Asi něco jako původní obyvatel, nebo nevím, někde jsem to slyšela“, „označení člověka – domorodec“ a dále pak „domorodec na J Španělska“. Z některých odpovědí bylo patrné, že studenti stále považují Maury za současné obyvatele Španělska. Jeden student uvedl, že Maurové jsou „obyvatelé

⁴² ČORNEJ, Petr; ČORNEJOVÁ, Ivana; PARKAN, František . *Dějepis 2 : Středověk a raný novověk*. Praha : SPN, 2001. 160 s. ISBN 80-7235-152-4.str.106

severního Španělska“. Dokonce se objevila odpověď, že Maur je „obyvatel Španělska (něco jako Moravák)“.

Druhou nejčastější nesprávnou odpovědí bylo, že se jedná o rasu, druh lidí či určitý kmen. Např. „člen starověkého kmene“, „kmen, menšina, národnost Maurů“. Národnost se objevila ve dvou dalších odpovědích. „Národnostní menšina“. V jednom případě studentka napsala „Maurové jako národnost, setkali jsme se s tímto národem v dějepise a já navíc v jednom filmu – CID“ Někteří studenti mazaně napsali, že je to „člen kmene Maurů“ nebo obdobně „člověk maurského původu“.

V několika případech studenti uvedli, že se jedná o kočovníky či bojovníky. „kočovník“, „kočovní bojovník“.

Poslední skupinka dotazníků vyzdvihovala zejména tmavší pleť Arabů. „Lidé tmavé pleti“, „člověk tmavší pleti“ a „španělský člověk tmavé pleti“.

Dále uvádím několik nejzajímavějších špatných odpovědí: „otrok“, „hora“, „španělský indián“, „pomazánka“, „červená látka“, „správce území“, „nějaké zvíře“, „ostrov“, „pohádková postava“ nebo dokonce „opice“.

4.3 Umění

První otázka tohoto bloku byla zařazena z toho důvodu, neboť toto slavné Picassovo dílo se vyskytuje v každé učebnici dějepisu, a tudíž s ní respondenti v drtivé většině přišli do kontaktu. Téma této otázky spadá také částečně do bloku politika – historie, neboť motiv tohoto Picassova plátna zobrazuje vybombardování vyvraždění nevinných obyvatel městečka Guernicy za španělské občanské války.

4.3.1 Jakou událost španělských dějin zachytil Pablo Picasso na plátně s názvem Guernica?

V této otázce odpovědělo správně 20 studentů, což se rovná 10% a nesprávně odpovědělo 173 studentů, což odpovídá 90%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 2%

celková neúspěšnost – 98%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 9%

celková neúspěšnost – 91%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 34%

celková neúspěšnost – 66%

SOU Služeb: celková úspěšnost – -%

celková neúspěšnost – 100%

Známé plátno Pabla Picassa, které zobrazuje vybombardování vesnice Guernica plné civilistů nacisty, neznal skoro nikdo i přes to, že se reprodukce tohoto díla vyskytuje prakticky ve všech učebnicích dějepisu.

Nicméně i přes nevalný výsledek v této otázce je nutno zdůraznit, že mnoho studentů alespoň naznačilo, že by se mohlo jednat o občanskou válku ve Španělsku.

Bohužel tato odpověď nebyla přesná, a proto nemohla být považována za správnou. „španělskou válku“, „něco ohledně občanské války“, „občanskou válku“.

Nutno podotknout, že se objevily i některé odpovědi, které byly obsáhlejšího rázu. Jako např. „vybombardování španělské vesnice za španělské občanské války“ , „bombardování španělské vesnice Guernica“ „bombardování španělské vesnice“ nebo „bombardování Guerniky v roce 1937“. Tato odpověď byla navíc jediná, kde bylo použito datum této události a navíc správné.

Někteří studenti odpověděli pouze „válku“, „bitvu“ či „nevím, asi nějakou bitvu“. Tyto odpovědi taktéž nemohly být uznány.

Mezi dalšími odpověďmi se objevilo i několik vysloveně špatných odpovědí. Dva studenti uvedli, že na plátně je zobrazena „Mona Lisa“, tedy plátno od renesančního malíře Leonarda da Vinci. Další opravdu zajímavou odpovědí bylo, že Picasso na plátně spodobnil „vylodění Kryštofa Kolumbuse v Americe“. Poslední opravdu zajímavou odpovědí bylo, že na obraze je zobrazeno „výhru Karla Martela nad Araby“. Zde respondent popsal sice pravdivou událost světových dějin, která se nicméně stala roku 732, konkrétně se jednalo o bitvu u Poitiers.⁴³ Dale mohu zmínit odpověď „barokní sloh“. Jeden student dokonce napsal, že plátno Guernica nezobrazuje „žádnou“ událost.

Další skupinu dotazníků tvořily ty, které se zabývaly zejména popisem samotného obrazu a techniky, již byl namalován. Vyskytly se odpovědi jako „zajímavé útvary“ a „zvláštní tvary (např. hranatá hlava člověka)“. Menší podskupinu tvořili studenti, kteří se spíše pokusili popsat obsah plátna: „zobrazuje ženu, býka a koně ve světě hrůzy“. Často se objevovala odpověď: „zobrazuje ženu, býka a koně“

4.3.2 Jmenujte některé španělské umělce

Celková úspěšnost v této otázce byla 54%, což odpovídá 104 respondentům a naopak celková neúspěšnost činila 46%, což činí 89 respondentů.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 49%

celková neúspěšnost – 51%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 49%

celková neúspěšnost – 51%

⁴³ ČORNEJ, Petr; ČORNEJOVÁ, Ivana; PARKAN, František . *Dějepis 2 : Středověk a raný novověk*. Praha : SPN, 2001. 160 s. ISBN 80-7235-152-4.str. 22

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 59%

celková neúspěšnost – 41%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 59%

celková neúspěšnost – 41%

Z dotazníkového šetření jasně vyplynulo, že povědomí o španělských umělcích i přes současný silný vliv internetu a médií je naprosto mizivé. Ze správných odpovědí byly dvě třetiny zastoupeny pouze jedním umělcem a to Pablem Picassem.

Nesprávných odpovědí nebylo mnoho. Objevila se například zpěvačka „*Shakira*“, která ovšem pochází z Kolumbie. Dvakrát se objevil i „*Gandí*“. Předpokládám, že se mělo jednat o architekta Gaudího. Mezi umělci se třikrát objevilo jméno Francisca Franca, tato odpověď je dle mého názoru dosti znepokojující. Mezi dalšími špatnými odpověďmi se objevilo i jméno „*Napoleon Bonaparte*“. V tomto případě snad není ani nutné říkat, že Napoleon Bonaparte nemá nic společného se španělskými umělci. Jeden student též napsal, že „*španělsko mělo jedny z nejlepších mořeplavců*“. Další student v odpovědi uvedl: „*Xavi, Casilas*“. Jména dvou španělských fotbalistů jsem též nemohl uznat. Poslední špatnou odpovědí byla jména „*Don Quiote a Sancho Panza*“. Jedná se o postavy z knihy Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha od Miguela de Cervantes y Saavedry.

Nyní se dostáváme již ke správným odpovědím. Jednou z nich byl i výše zmiňovaný spisovatel Miguel de Cervantes y Saavedra. Ten se objevil v devíti odpovědích. Dalším literátem který se objevil byl i Lope de Vega. „*Vega, Cervantes*“. Několik studentů zmínilo i španělského básníka a dramatika „*Federico García Lorca*“.

Nedílnou součástí umění je i film. Dva studenti napsali i jména dvou herců španělského původu: „*Penelope Cruz*“ a „*Penelope Cruz a Antonio Banderas*“. Co se týká filmu, objevilo se i jméno španělského režiséra „*Pedro Almodovar*“. Jednou dokonce v kombinaci s bývalým španělským diktátorem Franciscem Francem.

Dalším neoddělitelnou součástí umění je malířství a sochařství. Zde studenti uvedli kromě již zmíněného Pabla Picassa také v jednom případě jméno současného malíře „*Miguel Barceló*“. Dvakrát se také objevil významný španělský malíř a rytec „*Goya*“ a „*Picasso, Goya*“. Posledním malířem, kterého respondenti zmínili, byl surrealista Salvador Dalí. „*Salvador Dalí a Antonio Gaudí*“.

Několik studentů ve svých odpovědích zmínilo i španělského architekta Antonia Gaudí, jehož nejznámějším stavitelským počinem je stále ještě nedokončená katedrála Sagrada Familia (Svatá rodina) v Barceloně. „*Antonio Gaudí, Miguel de Servantes*“, „*A.Gaudí - architekt, Servantes – spisovatel*“ či „*Picasso, Dalí, Gaudí*“.

4.3.3 Almodovar

Celkově odpovědělo správně pouze 13 respondentů, což odpovídá 7%. Nesprávně odpovědělo celých 180 respondentů, tedy 90%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 2%

celková neúspěšnost – 98%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – -%

celková neúspěšnost – 100%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 27%

celková neúspěšnost – 73%

SOU Služeb: celková úspěšnost – -%

celková neúspěšnost – 100%

Pedro Almodovar je jeden z nejznámějších a nejúspěšnějších současných režisérů a scénáristů španělské filmové tvorby. I přes jeho

současnou proslulost se objevilo pouze několik správných odpovědí. Dvakrát se objevilo „španělský režisér a scénárista“ a dále pak „režisér“. Asi nejlepší odpovědí byla ta, ve které respondent dokonce uvedl jeden titul z jeho filmové tvorby. „režisér, natočil film *Volver*“.

Další odpovědi byly pouze nesprávné. Třikrát se objevila odpověď „umělec“. Svým způsobem je tato odpověď správná, nicméně se nejedná o přímou odpověď na otázku, proto jsem tyto odpovědi nemohl uznat. Podobné byly dvě odpovědi „herec“ a další pak „tvůrce“. Ve třech případech respondenti napsali, že Almodovar je „toreador“ či „slavný toreador“. S touto odpovědí úzce souvisí i další, kde se objevilo „bojovník“.

Několik dotazníků, které obsahovaly nesprávné odpovědi měly společný charakter, a tím byla politika. Objevily se například dvě odpovědi, že Pedro Almodovar je „premiér“. Podle další odpovědi je „král“. Jeden respondent odpověděl „nevím, asi nějaký politický vyslanec“. Poslední odpověď této skupiny byla „ministrský předseda“.

V poslední špatné odpovědi se z Pedra Almodovara stal „malíř“.

4.3.4 Flamenco

Na tuto otázku odpovědělo správně 139 respondentů, což odpovídá 72%. Nesprávně odpovědělo 54 respondentů, tedy 28%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 64%

celková neúspěšnost – 36%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 82%

celková neúspěšnost – 18%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 84%

celková neúspěšnost – 16%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 61%

celková neúspěšnost – 39%

Tato otázka se ukázala pro studenty jako jedna z těch lehčích. Výsledky mluví za vše. O flamencu je dnes možné dozvědět se z televizních pořadů o cestování či z každé reportáže o Španělsku v různých periodikách. Odpovědi v dotaznících často reflektovaly povahu flamenca: „*tanec plný vášně*“. V žádné odpovědi se neobjevily další části, které utvářejí komplexní celek flamenca jako například hudba, či španělská kytara. Nejobsáhlejší odpověď byla, že flamenco je: „*velice temperamentní tanec, tančí se se širokou sukni, charakteristickým prvkem jsou různé postupy a sekané pohyby hlavou....je to velice krásný emotivní tanec*“.

Na druhou stranu se objevilo pouze pár nesprávných odpovědí, které i přesto byly velice zajímavé. Jeden student napsal, že flamenco je „*fotbalista*“. Další napsal, že je to „*taneční skupina*“. V jedné odpovědi také stálo, že flamenco je „*umělec*“. Poslední z nesprávných odpovědí byla lehce zmatečná. Stálo v ní, že se jedná o „*tango – tanec*“.

4.4 Přísloví

4.4.1 Jaký oblíbený český pokrm, jehož název se skládá ze dvou slov, v sobě zahrnuje přívlastek „španělský“?

Třetí otázka měla celkově nejvyšší úspěšnost v celém dotazníkovém šetření. Všechny čtyři školy přesáhli 90% úspěšnost. Ve třech školách výsledky dosáhly až 98% úspěšnosti. Proto se i celkové výsledky pohybovaly velmi vysoko, a to na 96 % správných odpovědí, tedy 186 respondentů a pouhých 4 % nesprávných, což odpovídá 7 respondentům.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 98 %

celková neúspěšnost –2%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 98%
celková neúspěšnost – 2%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 91%
celková neúspěšnost – 9%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 98%
celková neúspěšnost – 2%

V této otázce se díky vysokému počtu kladných odpovědí a jednoduché odpovědi nevyskytlo mnoho zajímavých odpovědí. Za zmínku stojí jedna odpověď, kdy si respondent pravděpodobně myslel, že tato otázka je chyták a proto se v jeho odpovědi objevilo „žádný“. V jedné odpovědi bylo zřejmé, že respondent tuší správnou odpověď, nicméně pod vlivem jídla s názvem moravský vrabec napsal „španělský vrabec“. Podobná odpověď se objevila ještě jednou, tentokrát ovšem v lehce zmatenější podobě. Respondent odpověděl „stůl“. Mohu se pouze domnívat, zda si student nespletl zadání otázky a ve své odpovědi neodkazoval na švédský stůl. Poslední zvláště zajímavou odpovědí byl „bochník“. V tomto případě již není ani možné domnívat se, s čím si respondent svoji odpověď asocioval.

Pouze v jednom jediném případě se v dotazníku objevil i náznak popisu tohoto pokrmu: „španělský ptáček – hovězí roláda.“ Na úplný závěr přidávám jednu úsměvnou odpověď: „španělský ptáček, španělské mušky“, kde autor této odpovědi připojil i název afrodisiakálního přípravku.

4.4.2 Ve kterém českém přísloví se objevuje výraz „španělská vesnice“ a co to znamená?

Na tuto otázku odpovědělo správně 84 respondentů, tedy 44% a nesprávně odpovědělo 109 respondentů, což odpovídá 56%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 53%
celková neúspěšnost – 47%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 44%
celková neúspěšnost – 56%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 55%
celková neúspěšnost – 45%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 22%
celková neúspěšnost – 78%

V této otázce se vyskytlo pravděpodobně největší procento odpovědí, které nemohly být uznány za správné, neboť mnoho respondentů se vyjadřovalo nepřesně nebo neodpovědělo na obě části otázky. Dále převažovaly nesprávné odpovědi nad těmi správnými. V mnoha případech bylo vidět, že student pravděpodobně tuší, o co jde, ale neuměl se správně vyjádřit nebo k vyjádření použil nepřesná nebo naopak špatná slova. Jako příklad může posloužit odpověď, která se objevila ve dvou dotaznících. Respondenti napsali, že je to „španělská vesnice“. Tato odpověď se dá interpretovat tak, že je to pro studenty španělská vesnice a tudíž chápou význam přísloví. Nicméně interpretovat měli studenti a proto tato odpověď nebyla samozřejmě uznána. Dvakrát se také objevilo, že jde o „neznámý výraz“, „neznámý výraz, obor“ nebo také „v určitém oboru či v dané situaci nic nevěděl“. Dala by se sem také zařadit odpověď „neznámý vůbec, nesouvisí s zadaným tématem“. Další zjednodušující odpovědi byla např.: „neinformovanost“. Velice často se v dotaznících objevovalo, že se jedná o určitý chaos, nepřehlednost či nepořádek. „znamená to, že je někde bordel a nevyznám se v tom“, „když něco označíme za španělskou vesnici, znamená to, že ve věci není pořádek, chaos“, „znamená to, že je to nepřehledné. Nevíme o co jde“, „když se někdo do něčeho zamotá“ či „tady to vypadá jako ve španělské vesnici – označuje to nepořádek a

chaos“. Objevila se ještě také jedna odpověď, která odkazuje na směr, tedy na orientaci v prostoru: *„je to pro mě úplná španělská vesnice – jako že neznám cestu a vůbec nevím kam jít nebo kde jsem“*.

V některých případech bylo zjevné, že respondenti chápali význam přísloví tak, že se nutně musí vztahovat k nějaké lokalitě. *„znamená to, že se třeba v nějakém místě nevyznám. Že je to pro mě španělská vesnice“*, *„něco v tom smyslu, že to tu vypadá jako ve španělské vesnici (rozruch)“*, *„znamená to, že o tom místě nevím nic a neznám ho“*, *„je to pro mě jako španělská vesnice (nějaké město, místo) – znamená to, že se v něčem nevyznáme, jako kdyby bylo lehké se ve Španělsku ztratit“* nebo *„je zmatený jak ve španělské vesnici“*. V některých případech jasně z odpovědí vyplývalo, že studenti tuší, že jde o něco nám neznámého, ale jak jsem již výše podotkl, jejich vyjádření nebylo správné. *„je to pro mě španělská vesnice, znamená to, že to je pro autora neznámé téma“*, *„je to podobný výraz jako kocourkov, v té vesnici nikdo nic neví“*

Pár respondentů se pokusilo demonstrovat i příklady tohoto přísloví: *„dějepis je pro tebe španělská vesnice – nejde mu, neovládá ho, neví o něm nic“* či *„př.matematika je pro mě španělská vesnice (absolutně nerozumím, tápu v ní, chaos)“*. Na závěr jeden výstižný příklad za všechny: *„znamená to, že pokud jsem informatik, tak cestovní ruch mi nic neříká“*.

4.5 Reálie

4.5.1 Toreador

U této otázky odpovědělo správně 89 respondentů, což odpovídá 46 %. Nesprávně odpovědělo 104 respondentů, tedy 54%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 62%

celková neúspěšnost – 38%,

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 42%
celková neúspěšnost – 58%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 64%
celková neúspěšnost – 36%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 16%
celková neúspěšnost – 84%

V této otázce nemohlo být velké množství odpovědí uznáno, neboť byly nejasné či se studenti nepřesně vyjádřili. Jako příklad může posloužit odpověď „*účastník býčích zápasů*“. Co se týče správných odpovědí, byla nejjobsáhlejší tato: „*muž s muletou, který se postaví naproti býku v býčích zápasech*“.

Nejčastější špatnou odpovědí bylo, že toreador je „*krotitel býků*“. Tato odpověď se objevovala velice často a v různých podobách jako např. „*člověk, který cvičí a pracuje s býky*“, „*cvičitel, závodník s býky*“ či „*člověk, který je v aréně s býky, kočtruje je*“. Dvakrát se také objevilo, že toreador je jakýsi jezdec na býku. „*(toreador) je jezdec na divokém býku nebo dráždí býky v aréně s červeným šátkem*“. Zde je také nutno podotknout, že pouze ve třech odpovědích byl správně uveden název tohoto „červeného šátku“, tedy muleta. „Červený šátek, plášť či hadr“, tedy další ekvivalenty pro muletou jsou v odpovědích velmi často zastoupeny. „*běhá u býka s červeným šátkem*“, „*býčí zápasy, jak mával s červeným pláštěm (muž)*“ či „*jméno muže, který mává s červeným šátkem*“. Dvakrát také respondenti napsali, že toreador je „*muž, který rozzuřuje býka*“.

V několika případech se objevila odpověď, která demonstrovala již výše zmíněné nepřesné vyjadřování studentů. Studenti napsali, že toreador jsou „*býčí zápasy*“. Je také nutno zmínit, že až na dva respondenty nikdo nepoužil pro arénu její španělský název corrida. „*ten co chodí s býky na corridě*“ a „*zápasník s býky v koridě*“.

Objevily se také celkem bizarní odpovědi „sýr“, „nějaký chlap s významnou funkcí“, „nějaký slavný člověk“ „člověk“ či „býk“.

4.5.2 Paella

Celkově odpovědělo na tuto otázku správně 34 studentů, což odpovídá 18%. Nesprávně naopak odpovědělo 159 studentů, tedy 82%.

Gymnázium 4-leté: celková úspěšnost – 7%

celková neúspěšnost – 93%

SOŠ Hotelnictví: celková úspěšnost – 24%

celková neúspěšnost – 76%

SPŠ Informačních technologií: celková úspěšnost – 41%

celková neúspěšnost – 59%

SOU Služeb: celková úspěšnost – 2%

celková neúspěšnost – 98%

Paella patří mezi jeden z nejznámějších pokrmů Španělska. S některými z jejích variant se setkal snad každý návštěvník Španělska. Navíc se i tento pokrm začíná pomalu objevovat na jídelních lístcích některých restaurací. I přes tato fakta výsledky jasně ukazují, že mezi studenty je silná neznalost tohoto pokrmu. Nicméně objevily se i některé správné odpovědi. Např.: „*typické španělské jídlo z rýže podobné rizotu*“ či „*něco jako české rizoto*“. Asi nejobsáhlejší správná odpověď byla: „*pokrm z rýže, která má mnoho variant (např. s mořskými plody, kuřecím masem, vegetariánská paella)*“. Dvakrát se objevila stručnější definice, a to: „*specifický španělský pokrm*“.

Co se týká nesprávných odpovědí, jednalo se o opravdu pestrou paletu. Hned dva respondenti si spletli muletou a paellou a napsali: „*nebude to náhodou ten červený kus látky, jímž toreador provokuje*

býka?“ a *toreadorský šátek*“. Další nesprávné odpovědi byly opravdovou směsicí všeho možného. Dvakrát se objevila *„pikantní omáčka“*, třikrát *„město“* a dokonce dvakrát *„žena“*. Další odpovědi byly např. : *„rýže“*, *„koření“*, *„moře“*, *„zmrzlina“*, *„španělská dívka“* a také *„královna“*.

4.6 Výzkum stereotypů

Druhá část výzkumu byla zaměřena na studium stereotypních představ a jejich vytváření ohledně Španělska a španělské kultury u studentů středních škol. Tento výzkum proběhl jako součást samotného dotazníkového šetření. Byl založen na těchto čtyřech jednoduchých otázkách s otevřenými odpověďmi: *Co se Vám vybaví, když se řekne Španěl?*, *Jakou máte představu o každodenním životě Španěla / -ky?*, *Sledujete španělské telenovely ano / ne? A proč?* *Co se Vám na nich líbí nebo nelíbí? a Ke kterému evropskému etniku mají Španělé podle Vás nejbližší? A proč?* Otázky byly vybrány záměrně tak, aby studenti mohli jednoduše formulovat své odpovědi a zároveň jsem k výběru otázek přistupoval s předpokladem toho, že by se v odpovědích na ně mohlo objevit stereotypní myšlení nebo jeho náznaky.

Výsledky v některých případech byly velmi specifické a v mnoha případech i překvapivé. Rozdělil jsem proto každou otázku do několika skupin, podle typu odpovědi.

4.6.1 Co se Vám vybaví, když se řekne Španěl?

V této otázce byla celá řada odpovědí, které byly opravdu různorodé. Nicméně mnohé z nich by se dalo zařadit do určité skupiny. V první skupině odpovědí se velmi často objevovalo tvrzení, že Španěl není nic jiného než *„obyvatel Španělska“* či *„někdo, kdo žije ve Španělsku a je hodně opálený“*. V dalších odpovědích se objevil vztah mezi Španělem jako člověkem a státem. *„člověk s národností Španělska“*, *„španělský občan“* či *„občan žijící ve Španělsku“*.

Druhou skupinu tvořily představy o Španělovi jako jakémusi sex symbolu. Tyto odpovědi byly asi nejčastější. „*pohledný opálený muž*“, „*hustej svalnatej týpek, krásně opálený a sexy*“, „*krásný opálený chlapec*“ či „*opálený svalnatý a temperamentní muž s vášnivou povahou*“. Zde se objevilo nejvíce stereotypních představ. Mnohé z nich mají, dle mého názoru, kořeny v současné popkultuře neboť mnoho respondentů ve svých odpovědích reflektovalo svoji zkušenost ze španělských filmů či telenovel. „*opálený svalnatý muž z telenovely*“ nebo např. „*úžasnej chlap ze španělskejch filmů*“ či „*někdo jako Zoro*“.

Další poměrně velkou skupinu tvořily odpovědi, které reflektovaly masovou zábavu současných Španělů, tedy fotbal. Mnoho odpovědí obsahovalo kromě obyčejného konstatování „*fotbal*“ i výčet některých fotbalistů jako např. „*Xavi, Casillas*“ nebo i výčet fotbalových klubů „*Barcelona – fotbal, Real Madrid, Casillas*“. Současný vztah Španělů k fotbalu a jejich hrdost zmínili pouze dva respondenti : „*mistr světa ve fotbale*“ a dále pak „*fotbalista a život okolo fotbalu*“. Pouze tři respondenti uvedli i „*tenis*“ a dále pak „*tenis – Nadal*“, tedy jednoho z nejlepších tenistů současnosti.

Do poslední skupiny jsem zařadil všechny zbylé odpovědi, které měly různý charakter. Někteří respondenti zmiňovaly i povahové rysy Španělů: „*veselá kopa*“, „*často hudebně nadaný a rád se baví*“. Další odpovědi často poukazovaly na jisté symboly Španělska: „*korida*“, „*olivy, víno a moře*“, „*býk*“ atd.

Za zmínku též stojí jedna vcelku negativní odpověď: „*vybaví se mi líný levicový chlap, který nemá co na práci a leží si na lehátku u moře.*“

Závěr

Z hlediska zkoumání stereotypů a předsudků se tato otázka ukázala jako vhodně zvolená. Velmi častým předsudkem u respondentů je zejména obraz Španěla jako sex symbolu. Jako vhodný příklad mohu uvést citaci jednoho respondenta: „*hustej svalnatej týpek, krásně opálený a sexy*“. Na tomto příkladu se dá názorně ilustrovat zejména vliv médií, neboť obraz Španěla, který koresponduje s popisem

respondenta je typický model, který další respondenti v dotazníkovém šetření uváděli ve spojitosti s filmovou tvorbou nebo konkrétněji telenovelami. S tematikou médií souvisí i spojitost Španěla s fotbalistou v očích některých respondentů. Je zřejmé, že v každodenním životě mnoho lidí do styku se Španělem nepříjde, a proto si tyto představy konstruují zejména díky médiím.

4.6.2 Jakou máte představu o každodenním životě Španěla / -ky?

Druhá otázka přinesla obrovskou variabilitu odpovědí. Nicméně i zde se objevilo v odpovědích několik shodných rysů. Asi třetina respondentů považovala život Španělů za totožný s tím našim. „*normální krásný život jako mají Češi*“, „*stejný jako náš*“, „*myslím si, že ve městech žijí jako zde, na vesnicích popř. mimo ně netuším*“ a dále např. „*to samé jako Češka, chodí do práce, staraj se o děti, uklízej apod.*“.

Daleko zajímavější se ukázala druhá nejpočetnější skupina odpovědí. Ty reflektovaly jistou sexualitu Španělů. Zhruba z jedné třetiny se objevilo pouhé konstatování „*sex*“. V mnoha dalších byl sex součástí širší odpovědi: „*nuda + sex + válení + vaření + praní + nakupování + procházky + moře*“ či „*sex, siesta, moře*“. Další odpovědi byly značně zjednodušené: „*sex, sex a zase sex*“, „*sex odnevidím do nevidím*“ nebo například „*souloží od rána do večera*“.

Zbytek odpovědí také často zmiňoval jižanský způsob života a povahové rysy Španělů: „*velice společenský, po práci se věnuje svým přátelům, baví se, ale váhu má i víra*“, „*rychlý temperamentní život*“, „*nevím jestli všichni, ale jsou pohodlní, nikam nespěchají, řídí se heslem co stihnu to stihnu, dobře vaří. Jejich jídla jsou poměrně ostrá*“ a „*siesta*“.

Závěr

Stereotypní představy spojené s touto otázkou měly dvě hlavní podoby. První z nich se týkala zejména pohodového života Španělů. V představách mnoha respondentů žije Španěl naprosto pohodlný život

plný pohody: „*neustále se válí u moře*“ nebo např. „*mají pohodlnější život, nikam nespěchají*“. Toto stereotypní vidění života u mnoha respondentů převážilo nad racionálním úsudkem neboť pouze mizivé procento respondentů napsalo, že kromě siesty a pobytu u moře také pracují: „*ráno vstanou, snídají, jdou do práce, k obědu mají typické španělské jídlo, odpoledne tančí a večer se jdou bavit na býčí zápasy*“. Je zajímavé, že mnoho odpovědí v sobě nese podtext generového (rodového) stereotypu. Mnoho odpovědí se spíše vztahovalo ke Španělovi než Španělce. Tyto rodové stereotypy jsou: „*zjednodušené nerealistické obrazy „mužskosti“ a „ženskosti“, idealizované vzory a očekávání, které nás provázejí ve všech oblastech života. Ač jsou sociálním produktem, často je mylně považujeme za „přirozené“ či „přirozeně dané“*“⁴⁴.

Objevilo se sice několik odpovědí, které zmiňovali i každodenní Španělky, ale bylo jich v konečném součtu asi pouhých pět. Např. „*ženy se často starají o spoustu dětí, zatímco muž chodí do práce, aby zaopatřil velkou rodinu*“ nebo „*ráno vstane, vypraví děti do školy, jde do práce a odpoledne tráví s manželem a dětmi třeba na pláži*“.

Dvě odpovědi vyjadřovaly vysloveně negativní postoj. „*práce a večerní zábava a prsklí cikáni, kradou víc než u nás*“ a „*chodí na úřad práce a pobírá sociální dávky*“. Zde se již naplno projevila síla stereotypu a předsudku, neboť v myslech mnoha lidí jsou Španělé vlastně také Cikáni. Ani jeden z respondentů bohužel nenapsal, zda vychází z osobní zkušenosti, ale daleko více pravděpodobnější se jeví možnost, že se jedná o etnický stereotyp.

4.6.3 Sledujete španělské telenovely ano / ne? A proč? Co se Vám na nich líbí nebo nelíbí?

Tato otázka bohužel nepřinesla větší množství zajímavých odpovědí. Pouze pět respondentů odpovědělo kladně: „*Ano, většinou to jsou příběhy o lásce, štěstí, nenávisti, ale konec mají většinou dobrý*“,

⁴⁴ JANA, Cviková; JANA, Juráňová. *Ružový a modrý svět : rodové stereotypy a ich dôsledky*. Bratislava : Aspekt, 2005. 292 s. ISBN 80-89140-52-2. str. 263

„Ano, Zoro: meč a růže“ , *„ano, líbí se mi prostředí, ve kterém se odehrávají. Herci se v nich umí krásně vcítit do svých rolí“* a např. *„Ano, líbí se mi děje, charaktery a vzhled postav“*. Ostatní odpovědi byly bohužel mnohdy velmi stručné, nicméně všechny negativní. *„ne, nemám ráda španělské herce“*, *„ne, na telenovely se nedívám, jsou nudné a bez děje.“* a dále např. *„ne, dívá se na televizi je velmi výjimečně; špatné zpracování, žádná převratná témata, herci“*.

Další skupinka odpovědí byla charakteristická pouze tím, že pro respondenty znamená sledování telenovel pouze ztrátu času. *„ne, nedívám se; je to pro mě naprostá ztráta času“*, *„ne, nesleduji žádné, je to úplná ztráta času, ale pro důchodce je to cool. Esmeralda mě nebere a nebaví mě poslouchat v té televizi och chosé, och Chosé“* či *„ne, naprostá ztráta času, to si radši pustím nějakéj dokument“*.

Další skupina odpovědí, na kterých se několik respondentů shodlo, byl pouhý fakt, že se jim telenovely nelíbí. *„ne, nelíbí se mi to, protože je to nesmyslný a mnohadílný“*, *„vůbec se mi to nelíbí, je to trapný“*, *„ne, nelíbím se mi: předvídatelný děj, nudná zápletka, všechny ty telenovely jsou postavený na jednom základu“* a dále pak např. *„ne nelíbí, jsou úchylné“*.

Poslední skupina odpovědí obsahovala jisté pochybnosti o správnosti a pravdivosti otázky (Viz podkapitola *Reflexe jednotlivých problémů během výzkumu*). *„blbost, Španělsko telenovely nenatáčí“*, *„to bude určitě chyták, telenovely točej v Latinský Americe“* či např. *„myslím si, že Španělsko telenovely netočí, ale zato je točej v jižní Americe“*.

Závěr

V odpovědích na tuto otázku se spíše než stereotypy ukázal fakt, že respondenti tento televizní formát nesledují, neboť je pro ně z různých důvodů (mnoho dílů, podobné schéma, zápletka) neatraktivní. Nicméně v některých odpovědích se objevuje jistý předsudek, že všechny telenovely jsou stejné, a tudíž již respondent nemá zájem o sledování nějaké nové telenovely. Pro ilustraci lze uvést

odpověď jedné respondentky: „*viděla jsem asi dvě nebo tři telenovely ; už nikdy víc – nuda a všechno je jako přes kopírák*“.

V případě této otázky lze také konstatovat, že formát telenovel je v českém prostředí novodobým formátem, který u nás nebyl nikdy etablován. V současné době ovšem v České republice vznikají seriály, které se formátu telenovely podobají. Lze uvést například „nekonečné seriály“ typu Rodinná pouta či Ulice.

Nicméně v několika případech se ukazuje, že již některé předsudky pomalu přecházejí ve stereotyp. Příkladem může být tato odpověď: „*nesleduji, ani jsem žádnou neviděl a ani nehodlám, je to strašná blbost*“. Zde se naplňuje definice stereotypu, kdy se jedná o jistou formu kulturního zjednodušení a definici naplňuje i jistou informační strnulost, kdy respondent nemá žádnou konkrétní zkušenost, v tomto případě s telenovelami, nicméně i přesto hodnotil tento televizní formát jako „*strašnou blbost*“.

4.6.4 Ke kterému evropskému etniku mají Španělé podle Vás nejbližší? A proč?

V této otázce se respondenti vcelku vzácně shodli. Objevily se zejména tři typy odpovědí.

Nejčastějším názorem bylo, že Španělé mají nejbližší k Portugalcům. Velmi často respondenti ve svých odpovědích napsali pouze „*Portugalsko*“ . Co se týká odůvodnění jejich názorů, objevily se např. tyto odpovědi: „*Portugalsko, jsou taky snědí*“, „*Portugalsko, stejný poloostrov a stejné zvyky*“, „*k Portugalcům, jsou vedle nich a dlouho byli jeden stát*“. Mnoho obsírnějších odpovědí se sice neobjevilo, ale některé z nich byly opravdu zajímavé. „*s Portugalci, možná Italy nebo s Řeky, protože mají přibližně stejné přímořské podnebí a jsou si vzhledově podobní*“, „*nejbližší mají k Portugalcům, ke svým socialistickým bratrům*.“ či „*k Portugalcům, kvůli podobnosti*“.

Druhým nejčastějším etnikem, které se, dle respondentů, Španělům nejvíce podobá, byli Romové. Objevily se odpovědi typu „Romům, no jsou stejní (vzhledově) a ve Španělsku je jich hodně“, „k Romům asi kvůli tomu jak vypadají a kvůli chování“ nebo např. „k cikánům“.

Italové se jako etnikum nejvíce podobné Španělům objevilo z hlediska četnosti na třetím místě. „k Italům, protože jsou opálení“, „k Italům nebo Romům“ či „Italům, podobnej styl života“.

Ve zbytku odpovědí se objevily odpovědi typu „Římaní – Rumuni“, „Řekové“ či „Baskové“.

Dva respondenti ani nevěděli co je to etnikum, „etnikum?, neznám“ a „etnikum mi nic neříká“.

Někteří respondenti napsali také velmi zajímavé odpovědi. Objevilo se např. „jižané“, „Maurové“, „Židé“ nebo byli Španělé považováni za specifický národ jako v odpovědi „Španělé jsou sami o sobě, jsou svůj, mají svůj charakter“.

Závěr

Výsledky této otázky spíše nesou subjektivní pocit každého respondenta o podobném etniku. Jedná se hlavně o státy jižní Evropy, které jsou si způsobem života vcelku podobné. Nicméně i přes to se objevil jeden významný předsudek, a to ten, že Španělé mají nejbliže k Romům. Někteří respondenti své odpovědi odůvodňovali vnější podobností (snědá pokožka), což samo o sobě je stereotypní uvažování. Člověk nemůže být zařazen mezi členy ostatního etnika pouze na základě barvy pleti. Tento postup již spíše připomíná rasové členění.

5 Shrnutí

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jaké mají studenti středních škol ve Dvoře Králové nad Labem povědomí o španělské kultuře a Španělsku samotném. Také jsem se snažil zjistit, jak moc studenti vnímají španělský vliv, který k nám proniká a zda se díky tomu

u nich vytváří nějaké stereotypy a v jakých případech ke stereotypizaci dochází. Jako reprezentativní vzorek jsem si vybral studenty čtyřletého gymnázia a Střední školy informatiky a služeb z důvodu snadného přístupu k respondentům a také díky vstřícnosti škol k mému výzkumu. Výsledky získané z kvalitativního výzkumu jsem se pokusil porovnat také s výsledky, které jsem získal z mého terénního výzkumu u studentů Univerzity Pardubice, který proběhl na konci mého bakalářského studia. Na tomto místě je ovšem nutné podotknout, že tehdy čítal vzorek pouze 61 respondentů. K současnému výzkumu a problematice zkoumané látky jsem se snažil přistupovat nezaужatě.

V první části diplomové práce jsem se zaměřil na metodologické uchopení zkoumané problematiky. V rámci metodologie jsem se věnoval výzkumným otázkám a samotnému metodologickému uchopení problematiky. Následně jsem se zpětně pokusil reflektovat jednotlivé problémy, které během výzkumu vyvstaly.

Ve druhé části jsem se následně zaměřil na teoretický rozbor problematiky stereotypů a předsudků na základě odborné literatury. Snažil jsem se jednotlivé fenomény popsat a poukázat na jejich vznik a možnosti jejich zániku. Pokusil jsem se také okrajově poukázat na to, jak jsou stereotypy vytvářeny prostřednictvím médií a reklamy.

Další část, která následovala byla zaměřena na analýzu a popis jednotlivých bloků a otázek v nich obsažených. Snažil jsem se, jak na správných, tak i nesprávných odpovědích poukázat na uvažování respondentů. Dále následovala analýza čtyř otázek s volnými odpověďmi, kde jsem se snažil popsat a poukázat na různé typy stereotypů či stereotypních tendencí.

Kvalitativní výzkum jsem provedl u 193 respondentů ve dvou středních školách ve Dvoře Králové nad Labem. Konkrétně na Střední škole informatiky a služeb (obory Informační technologie, Hotelnictví a Služby – kadeřnice) a Gymnáziu (obor čtyřleté). Z výzkumu vyplynulo, že studenti jisté povědomí o Španělsku a španělské kultuře mají, nicméně dalo by se říci, že většinou pouze obecného charakteru. Oproti výzkumu u studentů Univerzity Pardubice se již problémy

s odpověďmi nedají zohledňovat rozdílností studijního oboru, neboť jelikož se jedná o střední školy, jsou zde platné studijní osnovy nastavené ministerstvem školství.

Hned první blok otázek s názvem *Cestopisy* přinesl celkem nelichotivý výsledek. Úspěšnost byla pouhých 20%. V tomto bloku se ukázalo, že studenti nemají skoro žádné povědomí o cestopisné literatuře zaměřené na Španělsko. Svědčí o tom výsledek první otázky, jež činil 93% nesprávných odpovědí. Naopak u druhé otázky zaměřené na dokumentární filmy byla neúspěšnost již pouhých 63%, což i přesto nečiní tento výsledek nijak atraktivním. Ukázalo se, že respondenti viděli různé reportáže v pořadech typu *Koření* či *Objektiv*, avšak pouze u malého procenta respondentů můžeme mluvit o plnohodnotném dokumentárním snímku, jehož obsah by byl plně věnován Španělsku.

Blok *historie – politika* nedopadl o nic lépe. Celkově se počet správných odpovědí rovnal pouhým 17%. Ani tento blok nedopadl vůbec dobře. Za zmínku stojí otázka *Kdo byl Francisco Franco?* V této otázce byla úspěšnost pouze 21%, což odpovídá 41 respondentům. Tento výsledek je naprosto nedostačující, neboť španělský diktátor spojený se španělskou občanskou válkou by rozhodně neměl být pojmem studentům neznámým. Opak je ovšem pravdou, neboť pouze nepatrné množství dotazníků obsahovalo v odpovědi zmínku o roli tohoto muže v rámci dějin Španělska.

Další otázkou tohoto bloku bylo vysvětlení pojmu ETA. V ní dosáhli studenti středních škol nelichotivého výsledku pouhých 18% správných odpovědí. Zde je zajímavé se podívat na stejnou otázku ve výzkumu mezi vysokoškoláky. U nich byla úspěšnost celých 85%. Nicméně v obou případech se v téměř polovičním podílu nesprávných odpovědí objevilo, že ETA je značka elektrospotřebičů. Oproti předchozímu výzkumu se zde již neobjevila odpověď, že by se jednalo o značku španělské elektroniky.

Velmi problematickou odpovědí v tomto bloku se ukázalo vysvětlení pojmu Maur. Tato otázka přinesla rovnou 91% neúspěšnost. Nutno podotknout, že ani vysokoškoláci v předešlém výzkumu

nedosáhli v této otázce lepšího skóre. Jejich neúspěšnost tehdy činila 79%.

Ani třetí blok nazvaný *Umění* nepřinesl uspokojivé výsledky. První otázka v tomto bloku *Jakou událost španělských dějin zachytil Pablo Picasso na plátně s názvem Guernica?* přinesla rovnou 90% neúspěšnost. Velmi často se objevovaly naprosto mylné odpovědi či bohužel odpovědi zcela pravdivé. Několik respondentů se snažilo alespoň popsat výjev na plátně, což i přes jejich snahu znamenalo, že jejich odpověď nemohla být uznána. Dalším úskalím tohoto bloku se ukázala otázka *Jmenujte některé španělské umělce.* Zde se stejně jako v případě vysokoškoláků ukázal základní kámen úrazu v tom, že respondenti nerozlišovali národnost jednotlivých umělců a automaticky je díky španělštině zařadili do Španělska a ne do Latinské Ameriky.

Dalším problémem se ukázala být otázka *Kdo je Pedro Almodovar?* Tento španělský režisér, který je pravděpodobně nejznámějším reprezentantem současné španělské kinematografie, byl správně popsán pouze u 7% dotázaných. Oproti výzkumu mezi vysokoškoláky byl uveden pouze jeden jeho film, a to *Volver*.

Poslední otázkou tohoto bloku bylo vysvětlení pojmu flamenco. Úspěšnost u této otázky činila 72%, což z ní učinilo otázku s druhým nejlepším výsledkem v rámci celého dotazníkového šetření.

Předposledním blokem otázek byla *Příслови.* Tento blok spíše zahrnoval otázky, které v českém jazyce nějakým způsobem reflektují Španělsko.

První otázka tohoto bloku, *Jaký oblíbený český pokrm, jehož název se skládá ze dvou slov, v sobě zahrnuje přívlastek „španělský“?*, přinesla vůbec nejlepší výsledek celého dotazníkového šetření. Celých 96% odpovědí bylo zodpovězeno správně. Oproti tomu v otázce *Ve kterém českém přísloví se objevuje výraz „španělská vesnice“ a co to znamená?* Se odpovědi objevily v poměru zhruba 1:1.

Posledním blokem otázek byly *Reálie.* V tomto bloku měli respondenti napsat, co znamenají dva jednoduché pojmy, které se dotýkají španělské kultury. Tyto pojmy byly *paella* a *toreador*. Výsledky

se ukázaly jako velmi překvapivé, neboť u pojmu *toreador* byly výsledky zhruba v poměru 1:1, konkrétněji 46% správných a 54% nesprávných odpovědí. U této otázky jsem předpokládal daleko větší úspěšnost, neboť pojem *toreador* se ve spojení se Španělskem objevuje velmi frekventovaně. Stejně jako ve výzkumu u vysokoškoláků se i zde objevily jisté komplikace se správným definováním tohoto pojmu. Objevila se celá řada zajímavých odpovědí. V mnoha případech bylo také vidět, že respondenti pojem již někdy v minulosti slyšeli, nicméně si nebyli jisti jeho pravým významem. Z toho důvodu se objevila celá řada odpovědí, která se snažila tento pojem nějak uchopit. Bohužel v mnoha případech nebylo možné odpovědi uznat jako správné.

Druhým pojmem v tomto bloku byla *paella*. V tomto případě byla již celková neúspěšnost celých 82%. Pro srovnání u vysokoškoláků byl poměr správných a nesprávných odpovědí zhruba 1:1. V některých případech byly odpovědi vcelku zajímavé, nicméně daleko zajímavější byly nesprávné odpovědi, neboť přinesly celou řadu různých odpovědí, často až dosti bizarních. Např. „*koření*“, „*moře*“, „*zmrzlina*“ či „*královna*“. U správných odpovědí bylo velmi časté konstatování, že se jedná o typické španělské jídlo. Někteří respondenti přidali i ingredience, z nichž se *paella* skládá. V předešlém výzkumu se ukázal také zajímavý fakt, a to ten, že respondenti v pár případech uváděli i historické pozadí tohoto pokrmu, což se u respondentů středních škol neobjevilo ani jednou.

Závěr

Výzkum zaměřený na povědomí česko – španělských vztahů mezi studenty středních škol ve Dvoře Králové nad Labem přinesl různorodé výsledky. Z šetření je zřejmé, že studenti jisté základní povědomí o Španělsku a jeho kultuře mají, nicméně je často zkreslené či nepřesné. S přihlédnutím k náročnosti jednotlivých otázek je tento výzkum, stejně tak jako předešlý, jistým dokladem úpadku kulturní gramotnosti.

K výzkumu jsem přistupoval s předpokladem úspěšnosti pohybující se okolo 60%, neboť v něm byly zahrnuty i první ročníky středních škol, a tedy jsem předpokládal získání nových poznatků o španělské kultuře během dalšího studia. Neukázalo se však, že by poslední ročníky středních škol zlepšily významným podílem celkové výsledky. Celková úspěšnost 193 respondentů byla pouhých 32% (873 správných odpovědí), z čehož tedy vyplývá, že neúspěšnost se rovná 68% (1829 nesprávných odpovědí). Dalo by se říci, že výsledky jsou v poměru 1:3. Pro srovnání poměr výsledků u studentů Univerzity Pardubice byl v poměru 1:1. Navíc ani jeden dotazník nebyl vyplněn zcela správně.

Myslím si, že vzdálenost mezi Českou republikou a Španělskem by neměla znamenat jistý odsun na okraj zájmu. Česko – německé či polské vztahy jsou dnes zkoumány v mnohem větší míře a jsou daleko více v zájmu médií než ty česko – španělské. Je to dáno samozřejmě také tím, že dnešní vztahy se Španělskem nejsou již tak intenzivní jako v minulosti. Nemělo by se ovšem zapomínat na dlouholetou tradici vztahů mezi těmito zeměmi.

Použité zdroje

ALLPORT, W. Gordon. O povaze předsudků. 1. vyd. Praha: Prostor, 2004. 576 s. ISBN 80-7260-125-3.

ARTETA, Antonio Ubierto, et al. Dějiny Španělska. 3. dopl. vyd. Praha : Lidové noviny, 2007. 915 s. ISBN 978-80-7106-836-5.

BENEŠ, Vlastislav; ŠTĚPÁNEK, Pavel. Španělsko a Španělé. Praha : Grada Publishing, 2002. 130 s. ISBN 80-247-0358-0.

CVIKOVÁ, Jana, Juráňová. Ružový a modrý svět : rodové stereotypy a ich dôsledky. Bratislava : Aspekt, 2005. 292 s. ISBN 80-89140-52-2.

ČORNEJ, Petr; ČORNEJOVÁ, Ivana; PARKAN, František . Dějepis 2 : Středověk a raný novověk. Praha : SPN, 2001. 160 s. ISBN 80-7235-152-4.

DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha : Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

ERIKSEN, Thomas H. Sociální a kulturní antropologie : Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál. Praha : Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-465-6.

FORBELSKÝ, Josef, ROYT, Jan, HORYNA, Mojmír. Pražské Jezulátko. 1. vyd. Praha : Aventinum, 1992. 95 s. ISBN 80-7151-276-1.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum : Základní teorie, metody a aplikace. 2. přeprac. vyd. Praha : Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HRUBEŠ, Jiří. El Itinerario Checo más Antiguo de España y Portugal. In IAP V. Praha, 1971. s. 69-82.

CHALUPA, Jiří. Španělsko. 1. vyd. Praha : Libri, 2005. 214 s. Stručné dějiny států; sv. 26. ISBN 80-7277-281-3.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbora. Média a společnost : Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace. Praha : Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7.

KAŠPAR, Oldřich. Čechy v zrcadle hispano - amerických dějin. Pardubice : Kora, 1997. 140 s. ISBN 80-85644-16-9.

KAŠPAR, Oldřich. Dějiny Španělska. 3. dopl. vyd. Praha : Lidové noviny, 2007. s. 781 - 800 ISBN 978-80-7106-836-5.

LEWELLEN, Ted C. The Anthropology of Globalization. London : Bergin and Garvey, 2002. 282 s. ISBN 0-89789-740-4.

LIPPMAN, Walter. Public Opinion. New York: Courier Dover Publications, 2004. 234 s. ISBN 9780486437033.

MANN, Arne B. 2006. Etnická identita-životná nevyhnutnosť. In Identita ve vztahu k národnostním menšinám. (ed. J. Balvín) Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin. ISBN-80-903727-1-6.

MURPHY, Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006. 268 s. ISBN 80-86429-25-3.

NOVÁK, Tomáš. O Předsudcích. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2002. 105 s. ISBN 80-7239-121-6.

POLIŠENSKÝ, Josef. Tisíciletá Praha očima cizinců. 1. vyd. Praha : Academia, 1999. 229 s. ISBN 80-200-0783-0.

PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2000. 211 s. ISBN80-8566-72-2.

TRAMPOTA, Tomáš. Zpravodajství. Praha : Portál, 2006. 191 s. ISBN 80-7367-096-8.

Internetové zdroje

BLEHOVÁ, Barbora. Medialnivychova.fsv.cuni.cz [online]. 2008 [cit. 2011-06-27]. Mýty a stereotypy v médiích - film. Dostupné z WWW: <<http://medialnivychova.fsv.cuni.cz/MVP-58.html>>.

Www.dotaznik-online.cz : ...jak na dotazník [online]. 2007 [cit. 2011-06-27]. Otevřené otázky. Dostupné z WWW: <<http://www.dotaznik-online.cz/otevrene-otazky.htm>>.

Fs8brezna.ecn.cz [online]. 08/12/2009 [cit. 2011-06-27]. Jazyk reklamy: krásné ženy, inteligentní muži. Dostupné z WWW: <<http://fs8brezna.ecn.cz/files/pc3jazykreklamy.html>>.

JIRÁK, Jan. Clanky.rvp.cz [online]. 2005 [cit. 2011-06-25]. O stereotypch v médiích aneb Svět, který vidí média. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>>.

MALINA, Jaroslav , et al. Is.muni.cz [online]. 2011 [cit. 2011-06-24]. Identita. Dostupné z WWW: <<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/antropol/web/slovník.html>>.

Www.panovnici.cz [online]. 2009 [cit. 2011-06-14]. Karel II. Habsburský. Dostupné z WWW: <<http://www.panovnici.cz/karel-ii-habsbursky>>.

Praga.cervantes.es [online]. 1991-2001 [cit. 2011-06-23]. Institut Cervantes v Praze. Dostupné z WWW: <http://praga.cervantes.es/cz/o_nas_spanelske_stredisko_cesky.htm>.

Seznam příloh

Textová příloha:

Příloha č.1 – Dotazník

Příloha č.2 – Tabulka s výsledky v jednotlivých otázkách

Příloha č.3 – Tabulka s výsledky v jednotlivých blocích otázek

Příloha č.4 – Tabulka s výsledky v jednotlivých otázkách

Příloha č.5 – Tabulka s výsledky předešlého výzkumu na Univerzitě Pardubice

Obrazová příloha:

Příloha č.6 – Ukázky stereotypní reklamy

– Převzato z <http://medialnivychova.fsv.cuni.cz/MVP-58.html>

Příloha č.7 – Ukázka stereotypů v tištěném médiu

– Převzato denního tisku – MF Dnes 23.6.2011

Přílohy

Příloha č.1: Dotazník

Dotazník k diplomové práci na téma: „Španělsko a Španělé v povědomí českých středoškolských studentů. Případová studie Dvůr Králové nad Labem.“

Pokyny k vyplnění:

- 1.) U typu střední školy prosím specifikujte. Např. gymnázium 4-leté, SOŠ technická, atd.
- 2.) V odpovědích na otázky se co nejvíce rozepište.

Jaký typ střední školy navštěvujete?

Ročník _____

Gymnázium _____

Lyceum _____

Obchodní akademie

Praktická s speciální střední škola _____

SOŠ – Střední odborná škola _____

SOU – Střední odborné učiliště _____

SPŠ – Střední průmyslová škola _____

Středisko praktické výuky

Konzervatoř

Jiný _____

1.) Četli jste nějaký cestopis o Španělsku? Pokud ano, jak na vás zapůsobil.

2.) Viděli jste nějaký dokumentární film o Španělsku? Jak vás zaujal?

3.) Jaký oblíbený český pokrm, jehož název se skládá ze dvou slov, v sobě zahrnuje přívlastek „španělský“?

4.) Ve kterém českém přísloví se objevuje výraz „španělská vesnice“ a co to znamená?

5.) Jak se jmenuje současný španělský král?

6.)Jakou událost španělských dějin zachytil Pablo Picasso na plátně s názvem Guernica?

7.)Kdo byl Francisco Franco?

8.)Jmenujte některé španělské umělce.

9.)Kdo je Pedro Almodóvar?

Napište, co znamenají tyto pojmy:

10.)Toreador –

11.)Paella –

12.)ETA –

13.)Flamenco –

14.)Maur –

15.)Co se Vám vybaví, když se řekne Španěl?

16.)Jakou máte představu o každodenním životě Španěla / -ky?

17.)Sledujete španělské telenovely ano / ne? A proč? Co se Vám na nich líbí nebo nelíbí?

18.)Ke kterému evropskému etniku mají Španělé podle Vás nejbližší? A proč?

Příloha č.2 – Tabulka s výsledky v jednotlivých otázkách

otázka č.	ANO	%	NE	%
1	14	7	179	93
2	63	33	130	67
3	186	96	7	4
4	84	44	109	56
5	23	12	170	88
6	20	10	173	90
7	41	21	152	79
8	104	54	89	46
9	13	7	180	93
10	89	46	104	54
11	34	18	159	82
12	46	24	147	76
13	139	72	54	28
14	17	9	176	91

Příloha č.3 – Tabulka s výsledky v jednotlivých blocích otázek

BLOK	ANO	%	NE	%
Cestopisy	77	20	309	80
Historie-politika	127	17	645	83
Umění	303	39	469	61
Příslloví	270	70	116	30
Reálie	123	32	263	68

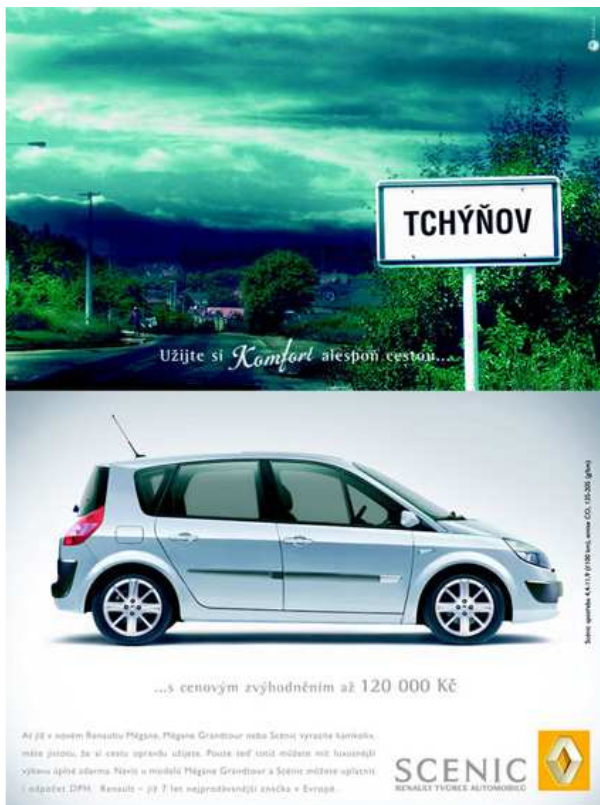
Příloha č.4 – Tabulka s výsledky v jednotlivých otázkách z předešlého výzkumu na Univerzitě Pardubice

	ANO	%	NE	%
Otázka č.1	7	11	54	89
Otázka č.2	35	57	26	43
Otázka č.3	59	97	2	3
Otázka č.4	40	66	21	34
Otázka č.5	17	28	44	72
Otázka č.6	24	39	37	61
Otázka č.7	33	54	28	46
Otázka č.8	48	79	13	21
Otázka č.9	21	34	40	66
Otázka č.10	46	75	15	25
Otázka č.11	32	52	29	48
Otázka č.12	52	85	9	15
Otázka č.13	59	97	2	3
Otázka č.14	13	21	48	79

Příloha č.5 – Tabulka s výsledky v jednotlivých blocích z předešlého výzkumu na Univerzitě Pardubice

BLOK	ANO	%	NE	%
Cestopisy	42	34	80	66
Historie – politika	115	47	129	53
Umění	152	62	92	38
Příslloví	99	81	23	19
Reálie	78	64	44	36

Příloha č. 6 – Ukázky stereotypní reklamy

TCHÝŇOV

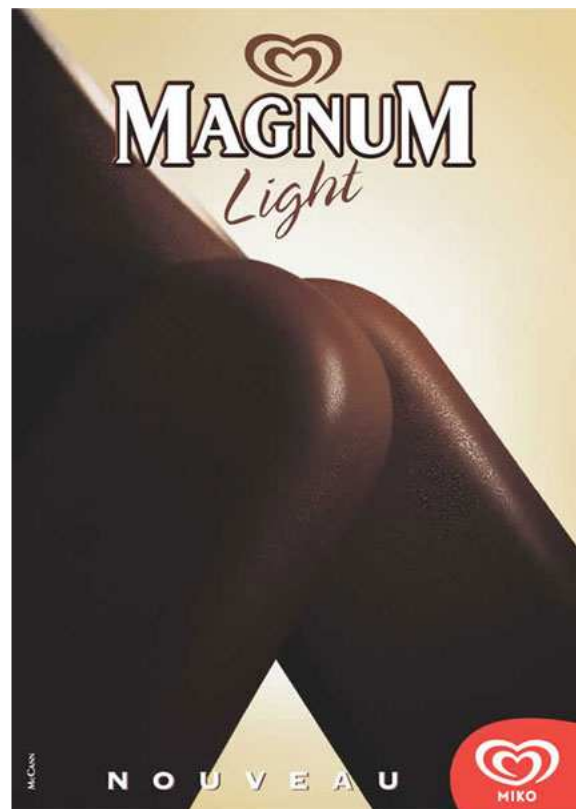
Užijte si *Komfort* alespoň cestou...

...s cenovým zvýhodněním až 120 000 Kč

At již v novém Renaultu Mégane, Mégane Grandtour nebo Scenic vyrazíte kamkoliv, máte jistotu, že si cestu opravdu užijete. Pouze teď totiž můžete mít i luxusnější. Jkome úplně zdarma. Nové v modelů Mégane Grandtour a Scenic můžete uplatnit i nápoje! DPH. Renault – již 7 let nejpředávější značka v Evropě.

SCENIC
RENAULT TVŮRCE AUTOMOBILŮ

3. cena soutěže 4.11.17 (17.000 Kč, 120.000 Kč)

MAGNUM
Light

NOUVEAU

MIKO

Taliban, ti staří dobří hoši

Řadě Evropanů se stali synonymem bigotnosti, tmářství, misogynie. Západní média je líčila nejen jako primitivní z afghánských Zapadákovů, ale pasovala je i na nejoddanější spojence teroristické sítě al-Káida.

Nejen to: radikálové z hnutí Taliban dali vzniknout novému slovu. „Talibanizací“ se mezi západními žurnalisty obvykle rozumí proces, během něhož se ta která společnost vzdává svobody a propadá netoleranci.

Časy se však mění. A s nimi i pohled na Taliban, nikoli ovšem toto afghánské hnutí samo.

Spojené státy hledají cestu, po které se ctí – a pokud možno s co nejmenšími riziky pro budoucnost – vycouvat z Afghánistánu a tamní nevyhratelné války.

Prezident Barack Obama včera ohlásil stažení první skupiny amerických vojáků z Afghánistánu, který se má časem opít o vlastní armádu. Tedy o sbor příslovečně nefunkční a nedisciplinovaný, který existuje jen díky trvalému přísunu západních financí.

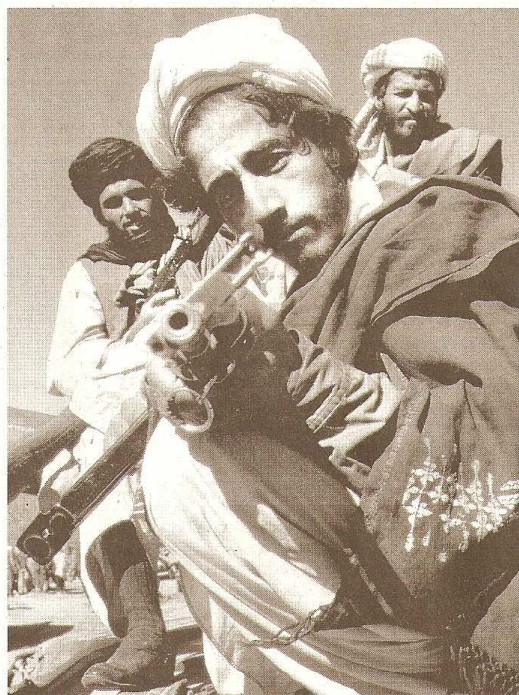
A který má do budoucna řídit zkorumpovaný, prohnaný prezident Hamíd Karzái, dosazený na kábulský trůn Washingtonem.

Ba co více, Američané oznámili, že budou s Talibanem vyjednávat. Islamističtí satanáš se tak během několika týdnů proměnili v přijatelné partnery k diskusi.

Krapet konzervativní, ale když pustí holky do škol...

Pokud se jednání opravdu pohnou kupředu a Taliban přijme odpovídající díl moci, můžeme se dočkat (třeba) i následujícího prohlášení.

„Jsou to prostí, venkovští hoši. Pravda, krapet konzervativní, ale každý má právo na vlastní kulturu, že. Nakonec, bojovali jsme spo-

Studenti Tak se česky překládá název radikální nábožensko-politické skupiny Taliban. Umějí číst Korán a výborně střílet. Foto: Profimedia.cz

lečně proti Rusům – pardon, Sovětům – a zase to můžeme dát dohromady. Myslím, že Taliban všechny dohody splní a děvčata, děvčata budou chodit do školy,“ bude před médii hlaholit zovůlní americký vyjednaváč.

Pavel Novotný
redaktor
MF DNES

Talibanský diplomat nato slavnostně oznámí, že jeho hnutí počínaje dneškem toleruje televizi. Čímž odpadne poslední překážka na cestě kulturního porozumění s Amerikou a jejím lidem...

Na celém příběhu je (tragik)komický fakt, že Taliban zůstává ve své podstatě stejný. Jde o bigotní, mužským šovinismem prochnuté hnutí odvolávající se na striktní, netoleranci zkrslý výklad islámu. Jeho stoupenci přesto reprezentují sice zradikalizovanou, přesto tradiční paštunskou kultu-

ru, jakkoli se tato jeví Západu jako „tmářská“.

Ve své většině však afghánští talibanci nejsou – a nikdy nebyli – šílenci usilující o zničení Západu, byť ve své chudobě pohrdají smrtí. Jsou to obvykle venkované s lehce nacionalistickými sklony: stojí pevně na zemi, ze které vyrostli.

A věřte nevěřte, i oni milují své děti, dcery nevyjímaje.

Opustí-li je (USA), zahynou

I proto otázka nestála, zda s Talibanem jednat, ale kdy. Západu ani jeho afghánským spojencům se ani za deset roků nepodařilo získat dohodu nakloněné talibance – nakoupili jen chamtivce.

Nevhodné je i načasování schůzek mezi Američany a radikály: dají-li USA najevo touhu diskutovat s Talibanem nedlouho předtím, než veřejně vyhlásí postupný odchod ze země, lze jejich počínání chápat jako uznání porážky.

Ostatně, Taliban již vyhrál tím, že přežil. A prokázal, že je netvoří pouze hrstka teroristů, jakkoli bezesporu nereprezentuje postoje většiny obyvatel země.

Kdo prohrává (a zřejmě i prohraje), jsou ti Afghánci, kteří si přejí žít v moderním, nikoli nutně západním světě.

Studentky, které nejsou spokojeny ani v tomto Západem podporovaném režimu. V zahraničí vzdělané ženy, které nejenže mívají chodit do zaměstnání, ale nebojí se ani kandidovat do parlamentu. Obyvatelé velkých měst a vůbec ti, kteří milují televizi a hollywoodské seriály.

Cynický prezident Karzái je vším možným, jen ne ochráncem svobody a lidských práv. Taliban již prokázal, že talibanizace je proces, který umí nejlépe. USA nesmějí opustit ty Afghánce, kteří uvěřili ve vlastní svobodu.